

Prevenició de la violència masclista amb grups de nois

GUIA BREU

Basada en el manual "Laboratoris per prevenir la violència masclista amb nois: repensem les masculinitats del segle XXI"

Pacte d'Estat
contra la violència de gènere

GOBIERNO
DE ESPAÑA

MINISTERIO
DE IGUALDAD

Activitat finançada a càrrec dels crèdits rebuts del Ministeri d'Igualtat
(Secretaria d'Estat d'Igualtat i contra la violència de gènere).

**Generalitat
de Catalunya**

SOC

Servei d'Ocupació
de Catalunya

Autores del projecte: Carme Vidal Estruel i Rosa González Graell

Autora de la guia: Berta Capdevila González

Coordinació: Àrea d'Ocupació Juvenil del Servei Públic d'Ocupació de Catalunya

Ideació, posada en pràctica i valoració de la formació pilot en què es basa aquesta guia: equips educatius dels Centres de Noves Oportunitats (CNO) de Barcelona, Cornellà de Llobregat, Terres de l'Ebre, Catalunya Central, Lleida-Alt Pirineu i Aran, Girona, Maresme-Vallès i Camp de Tarragona.

Més de 100 nois de diferents nacionalitats entre els 16 i els 26 anys van participar voluntàriament en la formació pilot que va donar lloc a la present proposta formativa i que va tenir lloc als Centres de Noves Oportunitats (CNO) de Catalunya durant el curs 2019-2020.

El manual complet *Laboratoris per prevenir la violència masclista amb nois: repensem les masculinitats dels segle XXI* està disponible al web del Servei Públic d'Ocupació de Catalunya.

Barcelona, 2024

Índex

Presentació - 4

Mòdul 0: Presentació i captació - 6

Objectius de la sessió - 6

Per què fer prevenció amb els homes - 8

Principis metodològics - 9

Facilitar l'obertura i treballar amb les resistències - 10

Activitats - 11

Mòdul 1: Creant un espai segur - 13

Objectius de la sessió - 13

El sistema patriarcal - 15

La perspectiva interseccional - 16

Activitats - 17

Mòdul 2: Com ens fem homes? - 19

Objectius de la sessió - 19

El sistema sexe-gènere - 21

*Les estructures de socialització: el model ecològic de
Bonfenbrenner - 23*

Activitats - 24

Mòdul 3: L'aprenentatge de la violència masclista - 26

Objectius de la sessió - 26

Què és la violència masclista - 29

La tríada de la violència dels homes - 30

Activitats - 31

Mòdul 4: Relacions afectives i sexualitat - 35

Objectius de la sessió - 35

Els mites de l'amor romàntic - 37

Mites i mandats de la sexualitat masculina - 38

Activitats - 39

Mòdul 5: Quin home vull ser? - 42

Objectius de la sessió - 42

El poder i els privilegis - 45

Equitat, responsabilitat i llibertat - 46

Activitats - 47

Presentació

Durant molt de temps, el treball de prevenció i recuperació de la violència masclista s'ha centrat en les dones. Se les ha intentat dotar de recursos per a reconèixer i evitar les pràctiques abusives, demanar ajuda si calia, sortir de les dinàmiques de violència masclista i recuperar-se dels seus efectes. Això ha suposat carregar la responsabilitat del canvi sobre les víctimes mentre es transmetia un missatge d'impunitat envers els agressors. A la vegada, els efectes del masclisme sobre els mateixos homes han quedat invisibilitzats.

En un context on la violència contra les dones està lluny de decreïxer, és especialment urgent intepel·lar els homes per poder transformar els models de comportament i les dinàmiques de relació que la sostenen.

L'eix vertebrador d'aquest treball haurà de ser la revisió dels models de masculinitat actuals, que són a la base de la violència masclista i que, a més a més, impacten negativament en la salut i el benestar dels mateixos homes.

L'objectiu és acompanyar-los a reconèixer i transformar la seva implicació en un

model social basat en jerarquies de poder que validen l'exercici de privilegis i violència sobre les dones i que són perjudicials per a tothom, començant per si mateixos.

Origen de la proposta formativa

Aquesta proposta neix a partir d'un programa pilot de tres anys de durada, en el qual van intervenir més de 30 professionals de diversos àmbits, i que es va posar en pràctica amb més de 100 nois d'entre 16 i 26 anys a través d'una formació de participació voluntària.

Aquesta formació es va desenvolupar i testar als Centres de Noves Oportunitats (d'ara endavant CNO) de tot Catalunya entre els anys 2019 i 2022.

El programa de noves oportunitats és una iniciativa del Servei Públic d'Ocupació de Catalunya per oferir formació i orientació a joves que no estudien ni treballen, i ajudar-los a introduir-se en el mercat laboral.

Contingut

La proposta formativa completa es troba recollida al manual d'intervenció sociopedagògica amb nois joves per a la prevenció de la violència masclista titulat *Laboratoris per prevenir la violència amb nois. Repensem les masculinitats del segle XXI*.

La present guia breu recull de manera esquemàtica algunes idees essencials per posar en marxa una formació per a nois estructurada en sis sessions. Aquesta introducció inclou referències teòriques per a l'equip de facilitació, claus per abordar el treball amb els joves i les sis sessions ja estructurades.

Per ampliar coneixements, reforçar la metodologia de treball, trobar més activitats i conèixer les experiències dels equips de facilitació del programa pilot, es pot recórrer al manual complet, que es troba al web del Servei Públic d'Ocupació de Catalunya i conté els apartats següents:

Metodologia de treball: el plantejament teòric i pràctic de la proposta i pautes per generar noves iniciatives de prevenció.

Activitats de prevenció: un programa formatiu estructurat en cinc mòduls amb diverses opcions d'activitats en cadascun d'ells.

Marc conceptual: una àmplia base teòrica sobre el funcionament de la violència masclista per fonamentar les activitats de prevenció. També inclou cites i recursos per ampliar coneixements.

Valoracions del pla pilot: les experiències dels equips dels CNO durant el pla pilot i la valoració de les activitats que van dur a terme.

Bibliografia: les referències a tots els recursos citats al llarg del document.

Objectius

El manual i la guia breu constitueixen eines de treball per a professionals de l'àmbit socioeducatiu que estan en relació amb nois joves i que volen incorporar la prevenció de la violència masclista en l'acció pedagògica. Seguint aquests materials, les persones educadores guanyaran recursos per:

Revisar la seva pròpia relació amb la violència, l'exercici de privilegis i els aprenentatges de gènere, requisits imprescindibles per guiar el treball de prevenció amb nois.

Escotar els nois de manera que la seva experiència com a homes es posi en valor i s'atreixin a compartir què pensen i senten, més enllà dels discursos políticament correctes.

Oferir-los claus per comprendre les relacions de poder, privilegi i violència que articulen el sistema patriarcal i aprendre a veure com travessen la seva vida i la de les persones que els envolten.

Acompanyar-los a identificar l'impacte de la violència que han viscut i presenciat, així com l'impacte que tenen a la seva vida els mandats del model de masculinitat hegemònica.

Conduir-los a assumir la responsabilitat de la posició que ocupen a la societat com a homes i de la violència i els privilegis que exerceixen.

Acompanyar-los a posar paraules a la confusió que viuen actualment sobre el que s'espera d'ells com a homes, i crear espais per a la revisió de la seva pròpia masculinitat.

Articular experiències d'obertura, intimitat, expressió emocional i diàleg entre homes.

Desarticular i reparar les circumstàncies que els han portat a validar la violència contra les dones i un model de masculinitat que fa mal a les dones i els fa mal a ells.

Acompanyar-los a descobrir, explorar i incorporar models de masculinitat que els aportin llibertat i estiguin lliures de violència.

Mòdul 0: Presentació i captació

Tant si la participació a la formació és voluntària com si és obligatòria, cal una sessió de presentació per connectar amb els nois, atraure'ls a la temàtica, explicar-los en què consistirà el treball i marcar el clima relacional de les sessions.

Objectius de la sessió

1. Presentar breument l'activitat i l'equip facilitador.

2. Despertar l'interès dels nois per la temàtica i interpel·lar-los a participar a través de la connexió amb les seves inquietuds i experiències.

3. Respondre als dubtes o malestars que plantegin i atendre les primeres resistències.

4. Que les facilitadores o facilitadors es posicionin vers els joves: com volen relacionar-se amb els joves, quin és el seu posicionament sobre la temàtica, què els agradaria fer amb ells, etc.

Treball previ

Abans de constituir el grup de joves, és necessari constituir l'equip de facilitació. És recomanable que siguin dues persones i que es puguin anar alternant els papers de conducció de la sessió i d'observació i assistència. També és essencial fixar reunions de suport i posada en comú al llarg de la formació.

Es poden trobar recursos per a la preparació de l'equip al manual *Laboratoris per prevenir la violència masclista amb nois*, pàgina 42.

A més a més, és recomanable la consulta dels continguts per a l'equip de facilitació que s'inclouen en aquest mòdul:

Per què fer prevenció amb nois

Principis metodològics

Resistències

Actitud

L'actitud de l'equip de facilitació haurà de ser de proximitat i honestedat, amb un interès genuí per les inquietuds dels joves i un to engrescador.

A la vegada cal tenir present que tothom participa a vegades en dinàmiques de privilegi i violència; que ningú n'està exempt, incloses les persones facilitadores. No es tracta d'assenyalar bons i dolents, sinó de prendre consciència de com cadascú participa en un sistema d'estereotips, rols i formes de relació que són compartits, que oprimeixen i que generen violència.

Així, la tasca no serà conduir els nois en un treball que només han de fer ells, sinó acompanyar-los en un procés de qüestionament i responsabilització que també haurà de fer cada membre de l'equip internament.

I com que a tothom li costa reconèixer les violències que exerceix, és recomanable no abordar la violència masclista en primera instància, sinó començar interessant-se per les vivències dels joves entorn dels estereotips de gènere i els mandats de la masculinitat hegemònica.

Claus

Preparar-se per a les resistències

Cal comptar amb les resistències des del primer moment i prendre-ho com a part del treball. Probablement, caldrà repetir més d'una vegada que no s'acusa ni es jutja ningú, sinó que hi ha un autèntic interès per la mirada dels nois i que es vol treballar conjuntament amb ells.

Un cop han entès que l'únic objectiu és donar-los veu i saber com se senten davant d'aquesta problemàtica i com ho viuen a la societat, han gaudit de les sessions i han participat de forma activa en totes les activitats i dinàmiques.

Equip del CNO de les Terres de l'Ebre

Hi ha més informació sobre l'abordatge de les resistències a *Laboratoris per prevenir la violència masclista amb nois*, pàgina 52.

Sessió de presentació sorpresa

Si la participació a les activitats és voluntària, el més probable és que els nois no assisteixin a la presentació i per tant no hi hagi possibilitat de captar-los. Per evitar-ho, és convenient fer una pri-

mera sessió de presentació que sigui obligatòria i sorpresa; que no sàpiguen de què es parlarà. Si tenen unes hores lectives obligatòries, es pot fer la presentació en aquest marc. Després d'aquesta sessió, se'ls oferirà la possibilitat d'inscriure's a les següents o no.

Connectar a partir de les seves vivències

Enlloc de fer un programa de continguts tancat, és bona idea prioritzar la connexió amb els joves a través de les seves vivències: què els passa, què els preocupa, què els interessa, etcètera. Cal parlar-ne i treballar a partir d'aquí.

Vam parlar de quan ells es veuen empesos a posar la seva vida en risc, per exemple amb les migracions. Potser ells no voldrien emprendre un viatge tan arriscat però senten que han de portar els diners a casa. [...] Adonar-se que hi havia coses que no volien fer però que es veien empesos a fer els va ajudar a veure que aquesta manera de ser home els generava malestar i els va mobilitzar.

Educadora del CNO Passwork de Barcelona

Liderar o facilitar

És important distingir el rol de facilitació del de lideratge. Quan la persona facilitadora s'ubica com a líder, va davant dels nois. Decideix els objectius de la sessió, què vol que facin i com aconseguir-ho. En canvi, quan s'ubica com a facilitadora, genera situacions noves per als joves, però després s'ubica al seu costat durant l'exploració.

El que s'ha transformat de mi ha estat la meua forma d'enfocar les sessions com a educadora del CNO i la importància de diversos aspectes que no havia pogut evidenciar amb el rol de líder. El fet de mantenir una actitud més passiva i observadora, m'ha permès veure amb distància les dinàmiques que es donen a l'aula i aquells missatges que passen desapercibuts quan es lideren les sessions, ja que restem pendents d'altres aspectes que no permeten atendre allò més subjectiu i qualitatiu que es dinamitza a l'aula.

Educadora del CNO del Camp de Tarragona

CONTINGUTS PER A L'EQUIP DE FACILITACIÓ

Per què fer prevenció amb els homes

Són homes els que exerceixen violència masclista.

Quan es parla de violència masclista cal tenir en compte qui n'és el subjecte. Són homes els que l'exerceixen sobre les dones i és necessari treballar amb ells perquè puguin **assumir-ne la responsabilitat**: de la que exerceixen, de la que són còmplices i de la que són observadors silenciosos. I assumir també la responsabilitat del dany que causen les seves accions i omissions.

El model d'home que promou el patriarcat és violent amb els mateixos homes.

El mandat de masculinitat hegemònica imposa als homes l'enduriment, la desconexió de les emocions, l'ocultació de la seva vulnerabilitat, la renúncia a la intimitat en les relacions (especialment amb els altres homes), la falta de cura, l'assumpció de riscs, i, molt especialment, la **demostració constant de la seva potència de dominació davant dels altres homes**.

"S'ha demostrat que complir amb la ideologia de masculinitat tradicional limita el desenvolupament psicològic dels homes, restringeix el seu comportament, té com a resultat una tensió de rol de gènere i influeix negativament en la seva salut mental i física."

American Psychological Association.²

Els homes necessiten espais propis per compartir la vivència de ser-ho i plantejar-se nous models de masculinitat.

Calen espais d'intimitat entre homes on compartir la seva experiència, fer-la valer i prendre consciència del pes que suposa el mandat de masculinitat hegemònica. Aquí els homes poden fer passos per reconèixer la seva posició de poder i privilegi sobre les dones i responsabilitzar-se'n, a la vegada que busquen **generar un canvi per amor a si mateixos**.

"Hi ha hagut alguns nois que han viscut aquest espai com una oportunitat per ser escoltats i parlar de temàtiques que els interessen en què poques vegades senten que tenen un espai 'formal'. Han expressat afirmacions com: 'm'agrada que em preguntin com a home sobre aquests temes', 'és que sembla que de vegades la paraula dels homes en aquests temes no val tant'."

Equip del CNO Passwork (Barcelona).

Els homes poden canviar i tenen poder per canviar el món.

En el present, el qüestionament del rol tradicional dels homes està generant un malestar que afecta el nucli de la identitat masculina. En aquest context és necessari treballar amb la premissa que els homes poden transformar el seu rol i ser agents de canvi social. **Cal transmetre als joves que les accions quotidianes importen**, perquè amb elles tenen el poder de contribuir a un món lliure de violència.

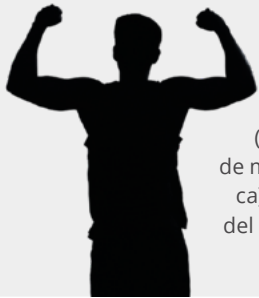
"Un noi em va explicar que un dia anava pel carrer i es va adonar que una noia que caminava davant seu accelerava el pas cada vegada més. Llavors va recordar el que havíem parlat sobre l'aprenentatge de la por: va entendre que la noia s'estava posant nerviosa i va decidir abaixar-se la caputxa i canviar de vorera. Estava molt sorprès perquè en aquell moment la noia es va girar cap a ell i li va dir 'gràcies'."

Carme Vidal Estruel, en un context formatiu, 2021.

CONTINGUTS PER A L'EQUIP DE FACILITACIÓ

Principis metodològics

Eixos de treball

Els estereotips i rols de gènere
(especialment el model de masculinitat hegemònica) com a estructuradors del poder de l'home sobre la dona.

Els mites de l'amor romàntic i la sexualitat
com a factors de vulnerabilitat de patir o exercir violència masclista dins les relacions sexoafectives.

La perspectiva interseccional
per entendre com s'estructura el poder a les societats patriarcals i reconèixer les experiències que té cadascú en llocs de poder i en llocs de submissió.

La revisió i la **responsabilització** dels privilegis i la violència que exerceix cadascú com a objectiu compartit, tant per l'equip de facilitació com pels nois.

Posar-se en relació, posar-hi el cos, partir de si

L'aprenentatge de la violència és un fenomen relacional i, per tant, el seu "desaprenentatge" només es pot fer en relació. Per això cal que les persones facilitadores es posin en joc com a persones completes i estableixin un vincle autèntic amb els nois, encara que només duri uns dies o unes hores.

Posar-hi el cos és estar en contacte amb les sensacions físiques, emocionals i anímiques que es mouen durant el treball sobre violència i mantenir una actitud d'autogovernança conscient. És prendre tota aquesta informació interna i posar-la en joc en les sessions.

Partir de sí, és una pràctica transformadora que consisteix a preguntar-se per l'experiència viscuda i posar-hi paraules pròpies. Aquesta pràctica permet donar nom a vivències que han quedat excloses del llenguatge patriarcal.³ Com m'afecta la violència masclista? L'he rebuda? Pot ser que l'hagi exercit o n'hagi estat còmplice? En porto seqüeles?

"Quan entens la maquinària de tot el sistema patriarcal, et cauen les venes dels ulls i et comences a plantejar aspectes que fins aleshores creies normalitzats, i a autointerrogar-te en les diverses accions, i les diferents relacions que pots tenir. Veure com pots acompanyar els nois en l'articulació d'aquest 'clic' també és un aprenentatge molt gran."

Educadora del CNO del Camp de Tarragona

Treball participatiu i vivencial

Perquè **els aprenentatges puguin integrar-se en la vida** és necessari que s'adquireixin de manera vivencial.

Pel que fa al **treball conceptual**, es prioritzaran dinàmiques participatives com el debat, la creació conjunta de definicions, la recerca i posada en comú, etc.

Cal promoure el **treball des del cos entès** com una unitat que integra l'organisme, l'emoció i el llenguatge. Propiciar **vivències en temps real** a través de les quals aprendre a gestionar les emocions, les relacions, i analitzar les creences que hi ha darrere de les actituds que es despleguen automàticament.

CONTINGUTS PER A L'EQUIP DE FACILITACIÓ

Facilitar l'obertura i treballar amb les resistències

IDENTIFICAR ELS INTERESSOS DELS NOIS

Fer un canvi de xip per passar de la perspectiva de l'obligació i el deure a la perspectiva del gaudi. Què els interessa? Què els engresca?

COCREAR LES DEFINICIONS AMB ELS NOIS

En lloc de donar-los una definició tancada de violència masclista, sexualitat o masculinitat hegemònica, preguntar-los què signifiquen aquests conceptes per a ells. Recollir les diferents idees i exemples, integrar-los i prendre'ls com a punt de partida.

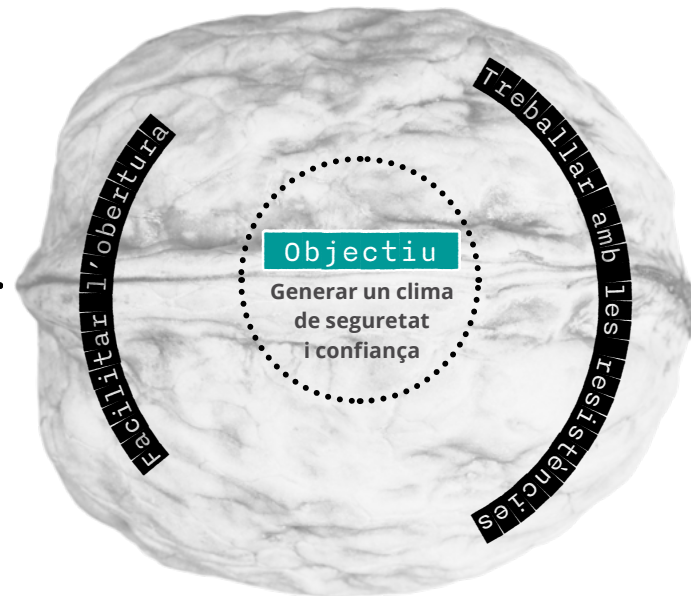
EXTERNALITZAR L'ANÀLISI

Abans de preguntar-los per experiències pròpies, que sempre és més incòmode, es poden analitzar escenes de pel·lícula, cançons o notícies, especialment si son familiars per ells. Després ja s'enduran la reflexió cap a sí mateixos.

QUE ELS MEMBRES DE L'EQUIP S'OBRIU PRIMER

"Parlar de l'entorn va ajudar a superar reticències. Que jo, en un moment donat, els digués: 'jo tinc amics que fan això' o 'jo m'he trobat en la situació de, tot i saber que no està bé, pensar això o fer això'. Crec que això els va ajudar a entendre que no els estàvem fent un examen de moral sinó que estàvem discutint i posant qüestions sobre la taula."

Educador del CNO El Llindar (Baix Llobregat)

NO REBUTJAR ELS HOMES, SINÓ EL MODEL DE MASCULINITAT HEGEMÒNICA I L'ÚS DE LA VIOLÈNCIA

Els nois acostumen a estar a la defensiva per si se'ls titlla d'agressors. Per evitar-ho és convenient:

- Acostar-se a ells des de la curiositat i amb ganes d'escoltar-los.
- Remarcar que es qüestiona el model i no un home concret.
- Començar abordant el seu patiment de gènere.
- Acompanyar-los perquè siguin ells els que assenyalin privilegis i abusos masculins durant les activitats.

SORTIR DE L'ENFRONTAMENT

Quan s'enroquen en el qüestionament de l'existència o la magnitud de la violència i els privilegis masculins, cal sortir de l'enfrontament i cercar conjuntament dades de fonts fiables. Si això no funciona, seguir endavant assumint el desacord.

PACIÈNCIA

Cal evitar insistir per desfer les resistències immediatament. Si no es pot, millor continuar amb l'activitat i intentar abordar el tema poc a poc de manera transversal.⁴

RECONÈIXER I ATENDRE LES PRÒPIES RESISTÈNCIES

Els membres de l'equip han de parar atenció a les pors i resistències internes, i també a la ràbia que pot sorgir davant d'algunes actituds dels nois. És important comptar amb espais d'autocura.

0. Presentació i captació

Una sessió per fer les presentacions de l'activitat i l'equip facilitador i introduir els nois en el treball sobre el gènere d'una manera lleugera i participativa, buscant connectar amb les seves vivències. Si la formació és de participació voluntària, les inscripcions s'obren al final d'aquesta sessió deixant clar que, en cas d'inscriure-s'hi, es tracta d'un compromís que cal complir.

- Ordinador amb connexió a internet
- Projector i altaveus
- Pissarra o paperògraf i material per escriure-hi

90 minuts

CNO del Camp de Tarragona
CNO Passwork de Barcelona

1 Introducció als estereotips de gènere

Després d'una breu presentació inicial, es projecta algun material que representi els estereotips de gènere d'una forma evident. Per exemple aquests dos vídeos:

El mundo al revés: Hombres y mujeres (enchufetv, 2012, Youtube).

El mundo al revés: Hombres y mujeres 2 (fiesta) (enchufetv, 2014, Youtube).

Després s'obre debat amb els nois a través de preguntes com ara:

Què us ha sorprès dels visionaments?

Penseu que les dones del vostre voltant actuen com els nois dels vídeos? (mares, cosines, parelles, amigues...)

Teniu amics que actuïn com les dones d'aquest visionament? I les vostres amigues, penseu que actuen com els homes?

Vosaltres us heu sentit identificats amb alguna situació? Quina?

2 Experiències de masculinitat

S'obre una ronda per preguntar als nois si alguna vegada, pel fet de ser homes, s'han sentit obligats a fer o deixar de fer alguna cosa que no volien. Per animar-los es pot explicar alguna anècdota personal o bé llançar exemples: pagar, portar més càrrega, córrer algun risc, etc.

3 Risc de morir

Es pensa prèviament una llista d'esports i a la sessió es comparteix amb els nois. Revisant-los un a un se'ls pregunta si, segons la seva experiència, són més "de noies" o més "de nois". Quins senten que poden escollir i quins seria estrany que practiqués un home? Si sorgeix debat, s'anima i es modera, i a poc a poc es creen dues llistes a la pissarra: esports de nois i esports de noies.

Després es torna a repassar la llista i se'n fa una altra classificació llançant-los la pregunta següent: "Quin risc de mort hi ha en cadascun d'aquests esports?". S'escriu la classificació de consens a la pissarra ordenant els esports de més a menys risc.

L'objectiu és acompanyar-los a veure que els esports més arriscats són precisament aquells que se suposa que ells, com a homes, han d'escollir.

4 Tancament i inscripcions

Es tanca la sessió amb una ronda en què cadascú pugui compartir el que l'ha sobtat de la sessió o com es queda.

Si cal que els nois s'inscriguin per a les activitats següents, se'ls explica una mica més en què consistiran, se'ls donen dades pràctiques sobre les sessions (quan, on, nombre de sessions, etc.) i se'ls explica com inscriure's.

[Mostraven rebuig] ja no tant a la temàtica en concret sinó a la idea de l'home que, potser, sense adonar-nos-en, arribem a transmetre. Ells mateixos deien que, per exemple, estaven d'acord que encara existien violències masclistes, però que ells no eren aquest tipus d'homes i que també estaven cansats que es plantegés el concepte d'home com un agressor. [...] Segurament, hem d'enfocar aquestes intervencions des d'una altra perspectiva per tal que els nois no se sentin en aquesta posició, ja que, al final, aquesta posició només servirà per a un bloqueig inconscient i una negació de la proposta socioeducativa.

Equip del CNO del Camp de Tarragona

Allò que ens emportem és adonar-nos que els joves que vam tenir estaven més predisposats a explicar les seves experiències del que ens havíem imaginat, i eren capaços de posar en dubte alguns dels seus comportaments.

Equip del CNO de Lleida

Ens vam adonar que una de les grans reticències la teníem nosaltres perquè al final el nostre equip només era de noies i per tant ja dèiem: 'anirem allà i s'ho prendran com que venen les feministes aquí...'. I va haver-hi un treball nostre de: 'si nosaltres ens posicionem així, això no rutlla'.

Educadora del CNO del Camp de Tarragona

És la primera experiència que he pogut viure amb un grup de nois no mixt. [...] He pogut viure més des de dins com els joves viuen la construcció d'aquesta masculinitat hegemònica, i les dificultats i entrebancs que presenta aquesta masculinitat en la construcció de la identitat i en la concepció de les relacions més properes.

Educadora del CNO del Camp de Tarragona

Mòdul 1: Creant un espai segur

Aquest mòdul inaugura el programa, assenta la relació formativa, marca els rituals i rutines de les sessions i, el més important: suposa la fundació del grup de treball i creació d'un pacte conjunt per generar un espai segur.

Objectius de la sessió

Els objectius de la primera sessió són:

1. Presentar el programa als nois amb més detall: per què som aquí, què farem i com ho farem. Facilitar que expressin dubtes, interessos, malestars, etc., i atendre'ls.

2. Que els nois facin coneixença entre ells i amb els membres de l'equip.

3. Definir i consensuar el context de seguretat.

4. Marcar l'obertura d'un procés de treball que tindrà principi i final, amb una **ritual** que també servirà per tancar el procés a la darrera sessió.

5. Obtenir informació sobre el punt de partida del grup pel que fa al seu posicionament respecte del gènere, la sexualitat i la violència masclista. Aquesta informació permetrà fer un contrast amb la informació obtinguda al final i observar el procés dels nois. Forma part de les tasques de seguiment.

6. Seguir despertant l'interès dels joves per la temàtica i atendre les resistències.

Treball previ

Abans de començar el programa cal que l'equip de facilitació es posi d'acord sobre el tipus de seguiment que voldrà fer de les sessions: quina informació es recollirà a cada sessió? Quina informació es demanarà als joves? S'utilitzarà algun

sistema per avaluar la seva evolució? L'equip de facilitació farà un informe final? Es poden trobar propostes i plantilles d'observació i seguiment al manual *Laboratoris per prevenir la violència masclista amb nois*, pàgina 93.

A més a més, en aquest mòdul, els continguts per a l'equip de facilitació plantegen:

La necessitat d'un **coneixement global de l'estructura del sistema patriarcal** i la funció que hi desenvolupa la violència masclista.

Una introducció a la **perspectiva interseccional** com a eina de revisió personal i de treball amb els joves.

La perspectiva interseccional facilita la comprensió de la jerarquia social del patriarcat i permet comprendre que totes les persones tenen àmbits de poder en què exerceixen privilegis (i violència), i àmbits en què pateixen opressió.

Amb aquesta mirada es trenca la divisió entre "bons i dolents" i es fa possible l'empatia d'uns vers els altres, cosa que afavoreix l'assumpció de la responsabilitat personal sobre la violència i els privilegis exercits, que és l'objectiu final que persegueix aquesta proposta socioeducativa.

Actitud

L'equip de facilitació mantindrà una actitud oberta i propera, i oferirà informació clara, atenent tots els dubtes.

Si es proposa un qüestionari inicial per avaluar l'evolució dels joves, se'ls acompanyarà mentre l'omplen per evitar un allunyament en la fase inicial de la sessió.

Pel que fa a les activitats, es proposaran accions senzilles i es promourà la relació entre els joves, per posar en valor a tots els participants i vetllar perquè tothom trobi un lloc dins del grup.

A l'hora de crear el marc de seguretat, és moment de reconèixer que aquests temes sempre desperten una certa sensació d'incomoditat, i que és necessari generar conjuntament unes normes que aportin seguretat a tothom. Cal acompanyar la identificació del que és important per a cada persona, acollir-ho, consensuar-ho i traslladar-ho com a valors i principis del grup. S'hi inclouran també les necessitats de cada membre de l'equip. Finalment, l'acord de respecte a les normes del grup per part de tots els participants (inclòs l'equip de facilitació) obre la porta a l'inici del treball.

Claus

La importància dels rituals

La proposta és definir una dinàmica que serveixi tant per obrir com per tancar cada un dels tallers, així com una dinàmica d'obertura i una de tancament del programa.

El que fa el ritual és mobilitzar la teva capacitat per obrir-te al que està a punt de succeir. Així et porta a entregar-te, que permetis que passi alguna cosa sense interferir en el procés. Es tracta de rendir-se i conèixer que no es té el poder de controlar el que està passant en aquest instant. No fas un ritual perquè et vingui de gust: ha de tenir una finalitat ben definida. El fas perquè passi alguna cosa i això ha d'estar molt clar.

Sobonfu Somé¹

Idees per a la negociació del marc de seguretat

A l'hora d'establir el marc de seguretat cal vetllar perquè cadascú expressi el que l'ajudaria a dur endavant el treball proposat: discreció, absència

de judici, no a les expressions despectives vers els altres, compromís d'honestedat, no rebre consells sense haver-los demanat, que tothom tingui paraula, no envair el temps d'altres, tenir llibertat per decidir no respondre o no participar en un moment determinat, puntualitat, etcètera. És bona idea donar un format físic a aquest acord: amb una llista, un petit mural o altres formats que puguin estar presents i visibles a totes les sessions. Fins i tot se'n pot fer un repàs a l'inici de cada sessió.

Diferències culturals

Si les diferències culturals són molt presents, aquesta sessió és perfecta per fer d'aquesta diversitat una fortalesa del grup enlloc d'una debilitat. Les activitats de coneixença poden orientar-se a remarcar les diferències i a la vegada descobrir similituds inesperades. Els materials i les propostes hauran de ser accessibles per a tothom i val la pena recollir els diferents idiomes que es parlen a l'aula. Es poden trobar pautes per gestionar les diferències culturals al manual *Laboratoris per prevenir la violència masclista*, pàgina 88.

CONTINGUTS PER A L'EQUIP DE FACILITACIÓ

El sistema patriarcal

El patriarcat és un sistema sociopolític transcultural que s'estructura entorn del poder i la dominació sobre les persones, els recursos i el territori, començant pel domini de l'home sobre la dona.

Els **patriarcats coercitius** tenen lleis explícites i penes greus per regular la relació de domini de l'home sobre la dona.

Els **patriarcats de consentiment** es desenvolupen en societats democràtiques, en què la supremacia masculina s'imposa a través del modelatge cultural.²

A través del **SISTEMA SEXE-GÈNERE** es marca la pauta de la relació entre homes i dones. Divideix les tasques necessàries per al sistema entre els dos sexes i estableix un codi d'actuació per a cadascun. Com a resultat, l'**HOME-GUERRER** ha de servir al patriarcat i dominar la dona (ser garant de la jerarquia patriarcal) i la **DONA-CUIDADORA-REPRODUCTORA** ha de servir l'home i ocupar-se de la reproducció.

Reprodueix la dinàmica de poder de l'home sobre la dona en **MÚLTIPLES EIXOS D'OPRESSIÓ**, que faciliten la dominació sobre els que són considerats l'"alteritat". La discriminació per sexe està present en totes les altres, ja que "dins de cada classe o grup antagònic, la dona està, a més a més, oprimida per l'home".³

NO ÉS EXPLÍCIT.³ Les seves normes no estan escrites enlloc, no se'n parla i no hi ha cap òrgan que les reguli. Es transmet de manera implícita, a través de l'**ÀMBIT SIMBÒLIC**, i així és molt difícil qüestionar-lo. Es viu com si fos natural: tan present i invisible com l'aire.

Exalta un **MODEL D'HOME GUERRER** amb un fort sentit de la jerarquia (obediència al superior i dominació de l'inferior) i **ENTRENAT EN L'EXERCICI DE LA VIOLÈNCIA** per convertir-se en garant de la jerarquia patriarcal, ampliar els dominis propis i dels superiors i protegir-los. Ha d'estar sempre disposat a sacrificar-se per aquests objectius i el patriarcat el compensa amb les màximes quotes de **PODER I PRIVILEGI**.

PER DESARTICULAR-LO CAL RECONÈIXER QUE ÉS UN CONSTRUCTE SOCIAL SUSCEPTIBLE DE TRANSFORMACIÓ, EXPLICITAR LES SEVES NORMES, QÜESTIONAR-LES I CREAR MODELS ALTERNATIU.

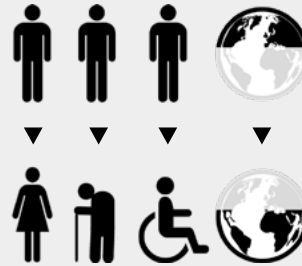
CONTINGUTS PER A L'EQUIP DE FACILITACIÓ

La perspectiva interseccional

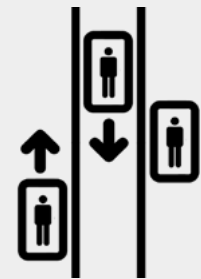
Hi ha múltiples eixos de discriminació

La dinàmica de poder de l'home sobre la dona es replica en **múltiples eixos de discriminació** basats en trets individuals, socials i culturals que sumen o resten àmbits de poder a les persones segons la norma social. Aquest eixos faciliten:

- La **utilització** d'uns per part dels altres.
- L'**apropiació dels recursos** d'uns per part d'altres.
- La **utilització de l'espai i els recursos socials** per part d'uns en detriment d'altres.

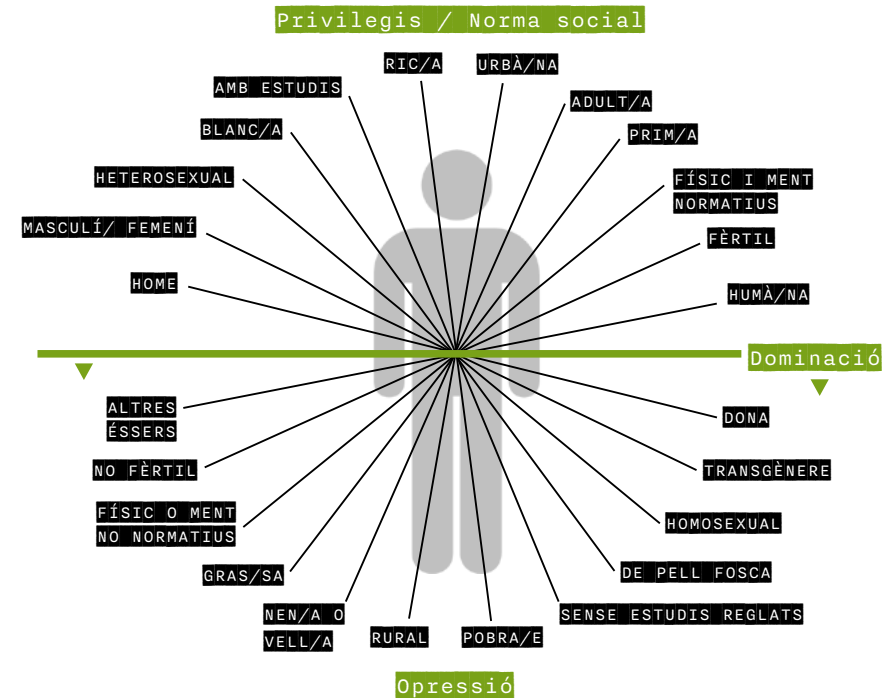
Cada àmbit vital es regeix per una jerarquia

Els eixos de discriminació s'entrecreuen de manera singular en cada persona. En cada situació la ubiquen en una posició determinada de la jerarquia que regeix les relacions.

Per exemple, el mateix noi té quotes diferents de poder quan fa de professor en una escola (adult amb estudis en un rol d'autoritat), quan emigra de Senegal a Espanya (pell fosca, origen no europeu) o quan es relaciona amb la seva dona (home heterosexual).

Com més àmbits d'opressió suma una persona, més vulnerable és de patir abusos i violència i més difícil és que en pugui sortir.

Gràfic inspirat en *La interseccionalidad para alcanzar el éxito a nivel laboral (y para que seas mejor persona).*⁴

La perspectiva interseccional com a eina de treball personal i amb els joves

EXERCICI INDIVIDUAL: DIARI DE PRIVILEGIS

Dedica una estona a pensar en les teves característiques i divideix-les en dues llistes: les que t'aporten àmbits de poder i les que et suposen àmbits d'opressió. En els propers dies intenta identificar en quines situacions i relacions estàs en posició de poder i en quines estàs en posició d'opressió. Com et sents en un lloc i en l'altre? Com et relaciones amb les persones des d'un lloc i des de l'altre? A vegades exerceixes violència quan estàs en un lloc de poder? Quins privilegis tens? A costa de qui? Estaries disposat/ada a renunciar-hi? Com et sents quan hi penses?

EXERCICI AMB ELS JOVES: CANVI DE PERSPECTIVA

Treballa amb els nois per identificar situacions en què s'hagin sentit impotents davant d'algú que tenia poder sobre ells. Què atorgava poder a aquella persona i com es comportava amb ells? Què li era permès que a ells els era negat? Alguna vegada era injusta o abusiva amb ells? Si haguessin pogut, què li haurien demanat? Un cop fet aquest treball, canvia d'eix de discriminació i ubica't en l'eix sexista, en què ells estan en posició de poder. Com se senten ara? Com creuen que es poden sentir les noies? Què poden fer ells per canviar la dinàmica, ara que estan a la posició de poder? Recorda'ls que amb les seves accions poden canviar el món.

1. Creant un espai segur

Aquesta sessió inaugura l'espai formatiu i suposa la constitució del grup. Té tres objectius: 1) obtenir una imatge inicial de les creences del grup pel que fa al gènere, la sexualitat i la violència masclista; 2) marcar l'obertura del procés amb un ritual d'obertura i coneixença; 3) pactar de manera conjunta les normes de l'espai de seguretat.

- · Fulls amb la graella de coneixença impresa
- Qüestionari fotografia prèviament dissenyat
- Ordinador amb projector (opcional)
- Caixa amb pany i clau
- Fulls tallats o targetes
- Full gran o paperògraf
- Dues cartolines de diferent color (opcional)
- Pòstits de dos colors

 90 minuts.

 CNO de Girona
CNO Passwork de Barcelona
CNO de les Terres de l'Ebre

1 Presentació

Es dona la benvinguda als participants, se'ls agraeix la seva presència i es fa una molt breu introducció al programa, per parlar de les qüestions pràctiques essencials i del tipus d'ambient que es vol promoure: un ambient de confiança i seguretat per conèixer la seva experiència i parlar junts de com és això de ser homes en aquesta societat.

2 Coneixença: troba algú que...

Es reparteix a cada participant un full amb una graella de preguntes (exemple al final de l'activitat) i es donen 10 minuts perquè es moguin per la sala i omplin la graella fent-se preguntes els uns als altres. Hauran de trobar com a mínim una persona que compleixi cada una de les característiques que hi apareixen.

Després es fa una posada en comú: una obertura a compartir què han descobert, si alguna cosa els ha sorprès, com se senten amb el fet de formar part d'aquest grup, etc.

3 Qüestionari fotografia

Es passa als nois un qüestionari breu per conèixer les seves opinions i inquietuds sobre els temes que es considerin centrals en la formació. Hi ha propostes i plantilles al manual *Laboratoris per prevenir la violència masclista amb nois*, pàgina 97.

El qüestionari es pot compartir en diferents suports: en paper o mitjançant alguna eina digital, com per exemple Google Forms, Mentimeter o Kahoot!, que pugui utilitzar cadascú des del mòbil.

També es poden utilitzar diferents dinàmiques segons convingui:

Que respongui cadascú en silenci.

Acompanyar la resposta dels nois: anar a poc a poc comentant les preguntes i responnent dubtes a mesura que els nois avancen en el qüestionari.

Que cadascú respongui individualment amb alguna eina digital i després veure les respostes amb un projector.

Es pot fer una posada en comú per saber com s'han sentit responnent l'enquesta i donar espai per a possibles dubtes, inquietuds, etcètera.

4 Espai segur: la caixa dels secrets

Es col·loca una caixa amb tapa al centre de l'aula, es reparteix una targeta a cadascú i es demana als nois que hi escriguin un secret personal que no hagin explicat a ningú o que sàpiguen poques persones. Els membres de l'equip també ho fan.

El missatge ha d'estar escrit en un codi només llegible per la persona que l'escriu: cadascú pot inventar la seva manera de fer-ho. D'aquesta manera es preserva la intimitat.

Es deixen 5 minuts perquè tothom esculli i escrigui el seu secret i, a mida que acabi, s'aixequi a guardar-lo dins la caixa.

Després el grup s'asseu en rotllana i reflexiona de manera conjunta sobre el que significa per a cadascú estar en un espai segur i de confiança. Es poden fer servir les preguntes següents:

Què necessitaria cada persona per poder llegir i compartir el seu secret?

Què podria fer cadascú perquè els altres se sentissin còmodes per compartir els seus secrets?

A mida que es parla, un membre de l'equip recull els aspectes que regiran l'espai de seguretat del grup en un full gran i visible per a tothom.

Finalment, tothom signa aquest full deixant constància del seu compromís de respectar les normes de seguretat. L'equip també el signa i es guarda com a material del grup.

5 Ritual de tancament de la sessió

Per tancar la sessió es reparteixen dos pòstits de colors diferents a cada participant. Se'ls demana que escriguin una paraula o frase de com s'han sentit durant la sessió en un dels pòstits i alguna

cosa que hagin après o que els hagi sorprès a l'altre.

Finalment, se'ls demana que abans de marxar...

Opció 1: ...Enganxin els *post-its* en dues cartolines dels mateixos colors que s'hauran posat a la paret o a la pissarra.

Opció 2: ...Fiquin els *post-its* en una caixa.

Això serveix com a ritual de tancament. A més a més, a la sessió següent, es podrà fer un recordatori de com es va sentir el grup i dels aprenentatges o descobriments que va fer durant l'última trobada.

Material complementari: graella de coneixença

Busca i troba algú que...

NO LI AGRADI MENJAR VERDURA	PORTI UN TATUATGE	HAGI ESTAT A AMÈRICA
TINGUI ELS ULLS CLARS	SIGUI FUMADORA	LI AGRADI MATINAR
PRACTIQUI UN ESPORT	NO LI AGRADI EL FUTBOL	TINGUI MÉS D'UNA GERMANA O GERMÀ

Mòdul 2: Com ens fem homes?

L'objectiu d'aquest mòdul és identificar i reflexionar críticament sobre els pilars en què s'assenta la construcció social de la masculinitat hegemònica: els mandats de gènere. També obre la reflexió sobre l'impacte d'aquests mandats en la vida quotidiana dels nois.

Objectius de la sessió

Els objectius de treball d'aquesta sessió aborden:

1. La diferència entre sexe i gènere: identificació del gènere com a construcció social i cultural i, en conseqüència, susceptible de transformació.

2. El model hegemònic de masculinitat: conscienciació respecte de l'existència d'un model social que marca com ser home, en funció del qual cadascú mesura la seva masculinitat.

3. Marques i esquerdes del model hegemònic: exploració de vivències, emocions i actituds fruit de l'impacte d'aquest model en cada un, i exploració també de les "fissures" o esquerdes per on cada un

aconsegueix desprendre's dels mandats de gènere amb els quals no se sent identificat.

Treball previ

El sistema sexe-gènere és una poderosa eina del patriarcat per regular les relacions entre homes i dones de cara a cobrir les funcions necessàries del sistema i transmetre els valors, rols i estereotips que li són funcionals. És la base de la desigualtat de poder de l'home sobre la dona i, per tant, un dels pilars que sostenen la violència masclista a les societats actuals. Tanmateix, els seus mecanismes són tan subtils i estan tan presents que sovint passen desapercebuts. Estan naturalitzats.

Per aquest motiu és necessari que l'equip de facilitació faci un treball previ de familiarització amb el funcionament del sistema sexe-gènere i aprengui

a identificar els mecanismes de socialització diferencial de gènere a través dels quals les criatures aprenen com ser dones i com ser homes. Però això no és tot: també hauran de fer passos per integrar aquest coneixement i observar de quina manera aquests aprenentatges i pressions de gènere travessen les seves vides. Tot aquest procés és el que s'anomena col·loquialment "posar-se les ulleres liles" o "les ulleres de gènere".

Durant la sessió es demanarà als joves que identifiquin i qüestionin mandats de gènere que han estructurat la seva identitat i les seves expectatives vitals des que eren criatures. Per acompanyar-los és imprescindible que els membres de l'equip es facin conscients de l'impacte que tenen en ells mateixos els mandats de gènere, de com condicionen la seva vida i de la gran dificultat (i censura social) que suposa desobeir-los. Cal tenir ben present que el treball que es demana als nois no és gens fàcil.

[Ens hem fet] més conscients de com la masculinitat hegemònica és una forma d'opressió que genera patiment i malestar en molts dels nois amb què treballem, i al mateix temps és un eix vertebrador de la seva seguretat i identitat.

Equip del CNO Passwork (Barcelona)

En aquest mòdul es proposa una introducció esquemàtica a dos conceptes essencials:

El sistema sexe gènere i la socialització diferencial de gènere.

El procés de socialització, entès segons el model ecològic de Bonfenbrenner.

Aquests dos conceptes són clau a l'hora d'abordar el mòdul i per aquest motiu és recomanable ampliar-ne el coneixement tant com sigui possible. També és recomanable consultar:

"L'àmbit simbòlic" a Laboratoris per prevenir la violència masclista, pàgina 199.

"El sistema sexe-gènere" a Laboratoris per prevenir la violència masclista, pàgina 226.

Construir la masculinidad de forma consciente, Pol Galofre, Youtube, 2017, <https://www.youtube.com/watch?v=RhUYfwVb6dg>

Actitud

En aquest mòdul és més important que mai mantenir una actitud de curiositat vers l'experiència dels nois, respectar el seu ritme en la presa de consciència, validar els seus descobriments i reforçar la seva obertura.

Els membres de l'equip es posicionaran com a iguals, en el sentit que també estan en el procés

d'identificar i revisar la seva relació amb el gènere, i que també els costa desobeir certs mandats perquè la pressió social és enorme.

Claus

Evitar el biaix colonialista en l'elecció dels materials d'anàlisi

Un dels principals mites de la violència masclista és aquell que defensa que és cosa d'altres cultures i d'altres classes socials. Cal anar amb compte a l'hora de seleccionar pel·lícules, cançons o videoclips i no centrar-se, per exemple, en el reggaeton, que sí que acostuma a utilitzar molts tòpics masclistes, però no més que la música europea, en el seu estil. D'altra banda, si s'utilitza música espanyola, cal parar atenció de no prendre només referents andalusos o gitanos, que són les cultures més estigmatitzades dins del país.

Anar al ritme dels nois

Identificar els mandats de la masculinitat hegemònica és dur per als nois, i si les facilitadores o els facilitadors n'assenyalen aspectes poc a favoridors massa ràpid, és fàcil que es posin a la defensiva. A vegades cal fer-ho, però en general és bona idea apostar per acompanyar-los perquè

siguin ells els que posin paraules als aspectes abusius i violents del model.

Mantenir la flexibilitat durant la sessió, adaptar-se i intentar aprofitar el que passi

Hem recordat que potser hem d'intentar frenar si creiem que una dinàmica està funcionant bé, i val la pena estirar més la reflexió, més que no voler embotir materials. Cal que ens auto-observem i intentem parar si detectem que pot interessar més aprofundir que no pas embotir.

Equip del CNO El Llindar (Baix Llobregat)

Un dels aprenentatges que més hem treballat ha estat la nostra capacitat d'adaptació durant el transcurs del taller. Tot i preparar el temari per cada taller a consciència i adaptar-lo al perfil dels joves que venen al CNO, hem vist que al realitzar cada taller dues vegades amb dos grups diferents, la manera de comunicar el contingut i com s'ha treballat en cada grup, ha estat diferent.

Equip del CNO de Girona

CONTINGUTS PER A L'EQUIP DE FACILITACIÓ

El sistema sexe-gènere

El sexe i el gènere

El sistema sexe-gènere pren els **rols** necessaris per al funcionament del patriarcat, els jerarquitzats (atorgant més poder a uns que a d'altres) i els assigna a les persones segons el sexe amb què neixen. També determina quins són els models de comportament apropiats per a cada rol (**estereotips**). D'aquesta manera, els rols, els estereotips socials i el poder es reparteixen entre els sexes sense negociació, com si estiguessin determinats per natura.

El sexe és la configuració biològica d'atributs sexuals amb què cada persona neix. **El gènere** és un constructe social que determina els rols i els estereotips que han de complir les persones segons el sexe amb què neixen.

NENA O NEN?

Des que les criatures són al ventre, les persones adultes projecten expectatives sobre elles que les orienten cap als rols i estereotips de gènere corresponents segons el seu sexe.

La socialització diferencial de gènere

És el procés a través del qual la societat en conjunt (família, amistats, institucions i cultura), a través del tracte quotidià, promou **aprenentatges diferenciats per a nenes i nens sobre el que se n'espera**. Aquests aprenentatges condicionen les projeccions vitals de les criatures i promouen una manera determinada de pensar, sentir i actuar que té molt de pes en la construcció de la identitat de gènere i en la manera d'estar al món.

- **NENES**
- Fràgils
- Amoroses
- Porugues
- Submises
- Col·laboradores
- Ploren
- Tranquil·les
- Pacífiques

- **NENS**
- Forts
- Aspres
- Valents
- Dominants
- Competitius
- No ploren
- Esvallotats
- Agressius

El gènere com a norma

L'adolescència és un moment de consolidació dels aprenentatges de gènere. Les criatures es qüestionen una i altra vegada la seva identitat i busquen encaixar al grup i ser reconegudes pel món adult. En aquest procés les conductes normatives de cada gènere tendeixen a accentuar-se,¹ i el seu incompliment pot comportar una forta sanció dels iguals.

FEMINITAT NORMATIVA I MASCULINITAT HEGEMÒNICA

Els rols i estereotips de gènere es converteixen en autèntiques normes no escrites del que s'ha de fer i el que no es pot fer, motiu pel qual es parla de **mandats de gènere**, i de **feminitat i masculinitat normatives**.

La masculinitat normativa és la que s'ubica al cim de tots els models masculins i femenins i aporta una quota alta de poder i privilegi a qui el compleix. Per això també s'anomena **masculinitat hegemònica**. A la vegada també és el model que requereix de més demostració constant per a mantenir l'estatus.

La divisió del treball: espai públic i privat

El sistema sexe-gènere articula i jerarquitzats les relacions dels homes i les dones, així com els rols que desenvolupen: l'home ha d'estar al servei de les funcions d'expansió i protecció dels dominis dels seus superiors (territorial, econòmic, etc.) i ser garant de la jerarquia patriarcal. La dona ha d'estar al servei de l'home i la reproducció. Un dels eixos essencials del sistema sexe-gènere és la divisió entre l'espai públic i l'espai privat.

- **ESPAI PÚBLIC**
- **Masculí**
- Visible
- Treball productiu
- Remuneració
- Jornada delimitada
- Veu política
- Economia pròpia
- Desenvolupament de la individualitat

- **ESPAI PRIVAT**
- **Femení**
- Invisible
- Treball reproductiu
- Sense remuneració
- Jornada il·limitada
- Sense veu política
- Dependència econòmica
- Dedicació als altres (home, criatures, família, etc.)

CONTINGUTS PER A L'EQUIP DE FACILITACIÓ

Els pilars de la masculinitat hegemònica

Els homes no ploren

La societat transmet a nens, nois i homes la idea que totes aquelles emocions que generen malestar i connecten amb la tristesa, el dolor o la vulnerabilitat, són pròpies de la feminitat i indiquen feblesa. En conseqüència, únicament es permet la identificació de la **ira i la ràbia** com a emocions pròpies de la masculinitat.² Aquesta **cancel·lació emocional** és un factor de vulnerabilitat en la salut mental dels homes i en la reproducció de les violències masclistes.

Els homes no tenen por

Els seus actes han de ser sempre intrèpids, malgrat que en ocasions aquesta temeritat comporti l'acceptació de **conductes de risc**.

“Comportaments com la conducció temerària, no seguir les normes de seguretat laboral, pràctiques sexuals de risc o el consum abusiu de substàncies estan relacionats amb la masculinitat hegemònica i amb la necessitat constant de mostrar virilitat, fortalesa i valentia enfront la resta. En definitiva, demostrar ser ‘homes de debò’.”

Ajuntament de Barcelona, Masculinitat[s]. Recurs pedagògic per treballar la igualtat de gènere amb nois i homes

A més, sobretot en l'adolescència i la joventut, aquesta demostració està molt lligada a l'assumpció de certs comportaments per reafirmar la masculinitat com, per exemple, conduir motos sense casc, pràctiques sexuals sense protecció, consum abusiu d'alcohol els caps de setmana, esports de risc, baralles a la discoteca o en sortir de l'institut, etc.

Els homes no diuen mai que “no”

Els homes han de demostrar estar a l'alçada de mites com:

- La **incontinència del desig masculí**, que es reafirma a través del nombre de relacions sexuals (i legitima la imposició quan el desig no és correspost).
- Que **la seducció no té límits** (“quan una noia diu que no, en realitat està dient que sí”, conquerir-la és un rept).

La pressió per mostrar-se actius en la relacions sexuals i ser els que porten sempre la iniciativa, condiciona no només la construcció de la pròpia sexualitat sinó que posa en risc i afecta la manera en què s'estableixen les relacions sexuals.

Els homes dominen la situació

La masculinitat és una posició jeràrquica, un **estatus de poder** que principalment **s'ha de demostrar davant dels altres homes**¹ a través de la potència física, intel·lectual, econòmica, sexual... També es vincula l'assoliment d'aquesta posició d'estatus – és a dir, el fet de ser home – amb la **dominació i l'agressió contra les dones** i contra totes aquelles persones que mostren signes o gestualitats atribuïdes socialment a la feminitat.³

Aquesta dinàmica ajuda a comprendre l'actitud dels nois que **participen en actes de violència des de la camaraderia o des del silenci**, perquè saben que sortir d'aquesta dinàmica és un incompliment del mandat, que pot comportar l'exclusió del grup i, fins i tot, la violència del grup.

Veus sobre la masculinitat hegemònica

*“Probablement **ens trobem a hores d'ara amb una masculinitat hegemònica més propera al patró de l'home “bo i sensible”** que “respecta a les dones” sense per això perdre el control sobre la situació (...) se segueixen mantenint els valors patriarcals pel que fa a la dominació, el protagonisme, la sexualitat o la competitivitat.”*

Jokin Azpiazu⁴

*“Una de les claus del canvi serà parlar entre tots de **la victimització dels homes pel mandat de masculinitat i la nefasta estructura corporativa de la fratria masculina**. Existeix violència de gènere intra-gènere, i la primera víctima del mandat de masculinitat són els homes: obligats a sotmetre's al pacte corporatiu i a obeir les seves normes i jerarquies des que ingressen a la vida en societat. És la família la que els prepara. **La iniciació a la masculinitat és un trànsit violentíssim**. Aquesta violència més tard reverteix en el món. Molts homes avui s'enretiren del pacte corporatiu i marquen un camí que transformarà la societat. Ha fan per si mateixos, en primer lloc. No per nosaltres. I així ha de ser.”*

Rita Segato⁵

*“**La masculinitat és un mandat que exigeix als homes que constantment posin a prova els seus atributs: potència bèl·lica, potència sexual i potència econòmica [...]. El mandat de masculinitat diu a l'home que espectacularitzi la seva potència davant dels nens, davant dels germans, davant dels ulls del pare, en societat.**”*

Rita Segato³

CONTINGUTS PER A L'EQUIP DE FACILITACIÓ

Les estructures de socialització: el model ecològic de Bonfenbrenner

Un dels elements que defineix i sosté el patriarcat és el fet que les seves normes no estan escrites enlloc, no s'ensenyen explícitament i no hi ha cap òrgan que les reguli. Si estiguessin escrites, seria difícil subscriure-les, però mentre es mantenen amagades en l'àmbit implícit, es fan tan invisibles i tan ineludibles com l'aire que respirem. El model ecològic de Bonfenbrenner ajuda a comprendre de quina manera les societats transmeten els seus implícits: a través de tres grans estructures que interactuen en la socialització de cada individu: el macrosistema, l'exosistema i el microsistema.⁶

Macrosistema

VALORS CULTURALS
 IDEOLOGIES
 CREENCES I MITES
 ESTEREOTIPS
 ROLS
 COSTUMS...

El macrosistema és la part de l'ecosistema en què es troben els paradigmes, les creences, els valors, les ideologies, la definició dels rols i dels estereotips, els codis no escrits, etc. És on operen els imaginaris que es transmeten a través de la religió, la literatura, les tradicions, els mitjans i les xarxes socials, la filosofia, els mites, el cinema, els acudits, els refranys, les cançons, etc. **És on cada cultura genera el seu marc compartit de comprensió, significació i interpretació de la realitat. ÉS ON LA VIOLÈNCIA ES FA PENSABLE.**

Exosistema

INSTITUCIONS GOVERNAMENTALS
 INSTITUCIONS RELIGIUSES
 SISTEMA SANITARI, EDUCATIU, JUDICIAL...
 ESTRUCTURES PRODUCTIVES
 COMERÇOS
 MITJANS DE COMUNICACIÓ I XARXES...

L'exosistema està format per les institucions públiques i privades, que ordenen l'espai social d'acord amb els paradigmes establerts al macrosistema. Aquestes institucions formen part de la comunitat més propera de les persones i en condicionen el desenvolupament. Es pot identificar l'esfera de l'exosistema perquè aquí les persones no es relacionen com a individus, sinó a través de rols: professor/a o alumne/a, empresari/ària o treballador/a, metge/essa o pacient, venedor/a o client/a, jutge/essa o ciutadà/ana, cura o feligrès/a, etc.

Microsistema

FAMÍLIA
 AMISTATS
 RELACIONS DE PARELLA
 RELACIONS ENTRE IGUALS
 TRETS SINGULARS DE CADA PERSONA

El microsistema és l'ecosistema de relacions directes en què neix i es desenvolupa cada persona, i és on es construeixen la identitat i la subjectivitat individuals. En aquesta esfera les persones actuen com a individus i estableixen relacions íntimes. També inclou la relació de cada persona amb si mateixa: és on cadascú dona significat a les singularitats que condicionen les seves relacions socials: ser home o dona, la normativitat o no del cos, la llengua, la situació administrativa, la racialització, el grau de salut, la identitat sexual, etcètera.

2. Com ens fem homes

Aquesta sessió serveix per a prendre consciència de com la societat marca de quina manera han de ser i comportar-se els homes (i les dones) i de l'impacte que tenen aquestes normes a la seva vida. A través de les activitats, els nois podran identificar les normes de la masculinitat hegemònica, qüestionar-les i plantejar-se quines volen mantenir i de quines volen desfer-se.

- Fulls blancs
- Ordinador amb connexió a internet i projector
- Paper kraft
- Retoladors de tres colors
- Revistes, tisores i pega (opcional)
- Dues cartolines de diferent color o caixa per als pòstits
- Pòstits de dos colors

90 minuts.

CNO El Llindar (Baix Llobregat)
CNO del Maresme-Vallès
CNO de Lleida

1 Presentació

Es comenten les sensacions i aprenentatges de la sessió anterior i es presenta el treball del dia.

2 La bola de neu

Els nois s'asseuen en una rotllana, cadascú amb un tall de paper, i se'ls demana que responguin per escrit a la pregunta: "Què s'espera d'un home?".

Després d'un o dos minuts, es demana a un noi que comenci llegint el que ha escrit, que faci una bola amb el paper i que la passi al següent. El company també llegirà el que ha escrit i afegirà el seu paper a la bola, que anirà creixent amb les respostes individuals de tots. Es pot aprofitar per repassar els noms a mida que es desenvolupa l'activitat.

La conclusió de l'activitat és que el coneixement es construeix entre totes les persones. Com a part de la societat, cadascú aporta la seva experiència i construeix coneixement. L'aportació de cadascú és important i tot suma. Amb les accions quotidianes es pot fer créixer tant la bola de la masculinitat hegemònica com la bola de la llibertat masculina.

3 Anàlisi del model de masculinitat

Es projecten un parell de materials audiovisuals que representin el model de masculinitat hegemònica incloent també el model normatiu de feminitat i els rols i les formes de relació normatiu entre dones i homes.

És bona idea que siguin pel·lícules o videoclips actuals, que tots coneguin, o bé clàssics que tots hagin vist o cantat. L'objectiu és que no els hi sembli una cosa aliena.

Alguns exemples de materials podien ser: fragments de *The fast and the furious*, fragments de *Tres metros sobre el cielo*, el videoclip *La curiosidad* de Jay Wheeler o el videoclip *Fabuloso* de Sech i Justin Quiles.

Després s'obre el debat amb preguntes del tipus:

Hi ha coincidències entre els dos vídeos?

Quins papers/tasques fan els homes i les dones? Quin aspecte tenen? Com es comporten uns i altres?

Quines frases i missatges representatius expressen els homes?

En quin espai es mouen?

PLA DE SESSIÓ

Com es comporten en relació amb les dones? (Seleccionar també frases que surtin a les pel·lícules o lletres de cançons)

Com es comporten respecte a la seva cura i la cura d'altres persones?

Quines són les principals emocions que manifesten?

Algú pot anar prenent nota a la pissarra o paperògraf perquè aquesta informació serà útil en l'activitat següent.

Una altra opció és passar-los quatre o cinc preguntes en un full per treballar en grups i que després un portaveu de cada grup comparteixi les reflexions que s'han fet.

4 La silueta de la masculinitat

Com a manera de recapitular i tancar la sessió es dibuixa la silueta d'un noi en paper *kraft* (es repassa la figura d'un d'ells) i es reparteixen retoladors o pòstits de tres colors diferents.

Cada noi es mou lliurement pel dibuix escrivint o representant frases, valors, característiques, accions, fites, coses que vulgui mantenir, coses que vulgui canviar i responsabilitats que assumeix per generar aquest canvi.

Els tres colors es poden utilitzar per diferenciar:

El que no volen: aspectes que imposa el model de masculinitat que s'ha treballat als vídeos i que no volen mantenir (per exemple amb vermell).

El que sí que volen: aspectes del model que sí que volen mantenir, aspectes que volen incorporar i compromisos que assumeixen (per exemple amb verd).

El que els genera dubtes: aspectes associats a la masculinitat que no saben si volen incorporar o no, o de quina manera (per exemple amb taronja o groc). Aquests aspectes obren bones oportunitats per al debat.

Per acompanyar aquesta activitat es poden anar fent preguntes com ara:

Se senten representats per aspectes que s'han vist a les projeccions? Senten que, d'alguna manera, és el que s'espera d'ells? Quines coses els agraden i quines els incomoden? Què els pot passar si no les compleixen? Quin impacte tenen aquestes expectatives o maneres de fer en la seva vida? Quin impacte poden tenir en la vida de les noies? Com els agradaria relacionar-se amb elles? Com se senten amb el que s'està parlant? Com els agradaria viure a ells?

Fins i tot se'ls poden proporcionar revistes i altres materials per retallar i enganxar imatges o textos.

La idea és integrar la feina feta a través d'una estona de conversa i reflexió mentre creen junts la seva pròpia silueta de la masculinitat.

5 Tancament de la sessió

Es fa una brevíssima recapitulació de la sessió, se'ls dona les gràcies per la feina feta i se'ls demana que repeteixin el ritual de tancament amb els dos pòstits, un per escriure com s'han sentit, i l'altre per escriure què han après o què els ha sorprès.

Mòdul 3: L'aprenentatge de la violència masclista

Aquest mòdul té com a objectiu identificar i comprendre com es construeix la violència masclista en els homes i les seves diverses manifestacions. El treball es fa a través del reconeixement de la història personal en relació amb la violència i de l'experimentació de formes de canvi.

Objectius de la sessió

Els objectius de treball d'aquesta sessió aborden:

1. L'herència masculina rebuda: un treball d'exploració respecte d'allò que cadascú ha heretat durant la infància i la càrrega de violència que comporta. S'identifiquen models que són valorats i reforçats per l'entorn familiar i social, i que han influït en el desenvolupament dels joves.

2. Formes de violència: identificació i exploració de les diverses manifestacions de la violència masclista i de les estructures socials que les legitimen i mantenen.

3. L'exercici del poder: detecció de les relacions de dominació/subordinació presents en la convivència, les creences que les sustenten i com cadascú les posa en pràctica,

tant dins del grup d'iguals, com amb dones i persones amb identitats no normatives pel que fa al gènere i l'orientació sexual.

4. Transformació de conflictes: exploració de formes alternatives d'actuar i gestionar la ràbia, l'agressivitat i la frustració.

Treball previ

Per encarar aquest mòdul és necessari que l'equip de facilitació es familiaritzi amb el concepte de violència masclista com a eina de funcionament del patriarcat i que pugui identificar totes les seves dimensions, des de les agressions més flagrants a les manipulacions més subtils. A la vegada, és necessari comprendre de quina manera la violència forma part de la història més primerenca i com la identitat dels nois articula les seves relacions

amb si mateixos, amb els altres homes i amb les dones. Comprendre la violència és necessari per poder desarticlar-la i generar formes de relació alternatives.

En aquest mòdul es proposa una introducció esquemàtica a dos conceptes essencials:

La violència masclista

La tríada de la violència en els homes.

A més a més, és recomanable consultar els apartats següents del manual *Laboratoris per prevenir la violència masclista*:

"Què és la violència masclista", p. 186.

"L'aprenentatge de la violència masclista", p. 243.

"Comunicació no violenta: una eina de relació transversal", p. 67.

Actitud

El treball sobre violència requereix un ambient de certa intimitat, ja que aborda el món de les emocions i l'expressió de la vulnerabilitat, i a la vegada toca un nucli central de la identitat masculina, que és el mandat de domini sobre si mateixos, els altres homes i, especialment, les dones. Caldrà posar a treballar l'empatia i la compassió.

A la vegada, a causa de la permissivitat social que envolta l'exercici de la violència masclista, és necessari que l'equip facilitador mostri una fermesa sense fissures en el rebuig de totes les seves expressions. Que la faci inadmissible.

Mantenir aquesta posició és complex, i s'hi torna encara més quan les històries, experiències i emocions pròpies entren en joc. Per això és necessari que cada membre de l'equip, abans de posar-se davant dels nois, faci una exploració interna de la seva relació amb la violència masclista. A l'apartat "Jo en la relació" del manual (pàgina 28) s'hi troben claus per orientar aquesta exploració.

Com a punt de partida, és bo que cada membre de l'equip es plantegi les preguntes següents i les tingui presents quan es relaciona amb els nois: Com m'afecta la violència masclista? L'he rebuda? Com m'he sentit? És possible que jo l'hagi exercit o n'hagi estat còmplice? Quines emocions se m'han despertat? Com m'he sentit quan he presenciat la violència masclista a casa, a l'escola, al carrer o a la feina? En porto seqüeles físiques, emocionals o relacionals?

Tenir presents aquestes preguntes facilitarà la governança emocional durant la sessió i permetrà fer una aproximació molt més concreta i encarnada a la violència masclista i els seus efectes.

S'ha manifestat la [nostra capacitat de gestió] de l'estrès i l'adaptabilitat, sobretot en relació amb algunes respostes o comentaris per part dels joves i en el sosteniment que et feies en aquell moment concret mitjançant una certa transformació i anàlisi del que estaves sentint i intentant reordenar-ho desenvolupant un exercici d'empatia vers l'altre (alteritat). Al final, és un procés que també ens toca, ens provoca, ens interpel·la i, més, com a dones.

Equip del CNO del Camp de Tarragona

Claus

Acompanyar amb les dues mans

És difícil mantenir la connexió i l'empatia amb els nois sense acabar confluint amb un sistema que minimitza la importància de la violència contra les dones. Per aquest motiu cal mantenir la perspectiva i acompanyar els nois sempre amb les dues mans: una per donar-los suport amb empatia, i l'altra, per confrontar-los amb la seva responsabilitat. Si una mà té molta més presència que l'altra o no estan coordinades, la tasca de prevenció quedarà estancada. Entrenar-les requereix pràctica.

Governança emocional

Tal com es veurà, un dels primers aprenentatges que el patriarcat imposa als nens és la cancel·lació de les emocions que revelen vulnerabilitat. És el que Rita Segato anomena "limitació afectiva".¹ D'aquesta manera, el seu ventall emocional del malestar i dels vincles queda reduït a una única expressió permesa: l'agressivitat. Així, en aquest mòdul és més important que mai posar les experiències emocionals al centre: preguntar-se per elles, parar atenció a les seves manifestacions corporals, posar-hi nom, comprendre el seu missatge i aprendre a actuar d'una manera que no faci mal. Això és entrenar els nois en la governança emocional.

Des de l'observació dels tallers s'han evidenciat les dificultats que han tingut els joves en iniciar el programa amb relació a l'expressió de les seves emocions. Aquest fet particular ha servit per poder treballar amb ells la manca de validació per mostrar-se tal com són, així com també la manera en què perceben algunes situacions i la relació que mantenen vers altres homes i amb si mateixos."

Equip del CNO del Camp de Tarragona

No negociar

A la cultura patriarcal hi ha molts mites i creences que desresponsabilitzen els homes per l'ús de la violència o que fins i tot el justifiquen (vegeu l'apartat "La violència masclista simbòlica" del manual, pàgina 208), i és possible que apareguin a través de comentaris o actituds dels nois. En aquests casos, cal mantenir la fermesa sobre certes premisses fonamentals i no negociables:

La violència masclista no és justificable mai, en cap grau.

La violència masclista sempre és responsabilitat de qui l'exerceix.

La violència masclista l'exerceixen els homes sobre les dones i és un problema greu a la nostra societat, que ens afecta a totes i tots.

Tots els homes, en algun moment de la seva vida, exerceixen el poder i gaudeixen de privilegis sobre les dones.

Tothom té sempre la capacitat de decidir si utilitza la violència masclista o no.

L'agressivitat no és el mateix que la violència masclista, ja que la violència s'exerceix des d'un lloc de poder, amb l'objectiu de dominar l'altra persona.

No deixar passar

Així com no es negocien les premisses bàsiques sobre la violència, tampoc es poden deixar passar situacions en què les dinàmiques de poder, abús, privilegi o violència es donin dins el grup, dins del centre o en la interacció entre el grup i l'equip facilitador, tant si ve d'una part com de l'altra. No es tracta de jutjar per buscar bons i dolents, ni de fer discursos allisonadors, sinó de parar la dinàmica tan bon punt se'n tingui consciència i obrir un espai per explorar, juntament amb els joves:

Què ha passat objectivament?

Què li ha passat a la persona que ha patit la violència? Com s'ha sentit? Quins efectes hi ha tingut o pot tenir-hi?

Què li passava per dins a la persona que ha exercit la violència? No es tracta de justificar, sinó d'identificar què sentia i necessitava; per a què ha utilitzat la violència? (encara que fos una estratègia inadmissible)

Què els ha passat a la resta de persones presents?

Alguna vegada he tingut jo una actitud anàloga o l'he observada a l'entorn?

Com es podria haver abordat la mateixa situació d'una manera diferent?

Es pot fer alguna **acció restaurativa**?

Una vegada estava fent un seguit de tallers amb joves. A la primera sessió vaig notar que alguna cosa passava en un sector del grup. Poc a poc em vaig adonar que hi havia un noi que feia burla de mi, tot imitant el que jo estava fent, i n'hi havia d'altres que reien. El primer dia no vaig ser capaç de reaccionar. El segon tampoc. I va ser al tercer, que finalment vaig encarar el que estava passant: el vaig convidar a seguir ell amb el taller, a posar-se en el meu lloc, ja que semblava que volia fer-ho. El noi es va quedar una mica tallat. Llavors li vaig poder explicar que, tenint en compte que ell era home i jo era dona, i el context en el qual estàvem, això que ell feia tenia l'efecte de restar autoritat a la meva feina, i que era una mostra de l'entramat de relacions entre homes i dones que justament estàvem treballant. Em va costar tres sessions poder respondre, i això que ja tenia anys d'experiència.

Carme Vidal Estruel, en un context de formació, 2021.

CONTINGUTS PER A L'EQUIP DE FACILITACIÓ

Què és la violència masclista

La violència masclista és *expressiva, disciplinadora i exemplificadora*. És fundacional i funcional al sistema patriarcal, ja que serveix per a *imposar la jerarquia hegemònica* partint del principi de supremacia masculina.

Respon al mandat masculí de poder

El mandat masculí és un **mandat de poder i de control sobre les dones i els homes "inferiors"** (amb masculinitats no hegemòniques), així com de **supressió de les emocions** relacionades amb la vulnerabilitat. La percepció, en un moment donat, de falta de poder genera por de no ser prou home, però la por no està permesa en el codi masculí, sinó que l'única emoció desagradable permesa és la ira. Així, **l'home reafirma el seu poder (i la seva virilitat) a través de l'expressió de la ira i de l'ús de la violència com a eina de dominació.**²

Es fa pensable des de l'àmbit simbòlic i és estructural

Quants missatges culturals tenen implícita la normalització de l'exercici de la violència masclista? Mites i creences, costums, contes i dites populars transmeten idees com ara: que la dona ha d'obeir i, si no, se la pot castigar; que l'home pot disposar del cos de la dona; que les dones no saben liderar; que l'home ha de ser el proveïdor econòmic, etc. **Les institucions públiques i privades materialitzen la violència masclista simbòlica en l'àmbit estructural** amb: impunitat judicial per als agressors, manca de pressupost per a la igualtat, notícies sobre violència masclista que responsabilitzen la víctima, absència de dones als llibres de text, anuncis que sexualitzen i cosifiquen la dona, sous més baixos, violències obstètriques, etc.

Serveix per reclamar els privilegis "legítims"

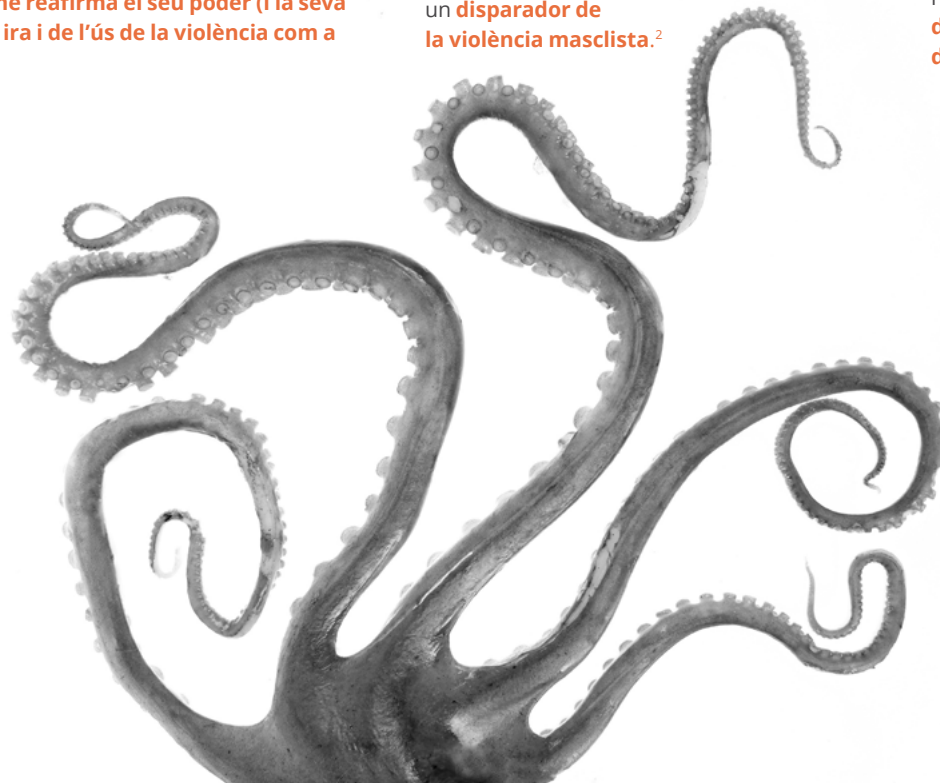
La posició de poder masculina es consolida amb l'exercici dels privilegis que s'hi associen. Alguns privilegis masculins són: comptar amb la disponibilitat afectiva, pràctica i sexual de la dona, fer només feines remunerades (això exclou la cura), prendre les grans decisions econòmiques a casa, ser escoltat, etc. **La retirada d'un privilegi que l'home consiera legítim**, per exemple quan la dona no es mostra disponible o amenaça tallar la relació, acostuma a ser un **disparador de la violència masclista.**²

Es manifesta de moltes formes (sovint combinades) i en molts àmbits

Pot ser física, psicològica, sexual, econòmica, digital, obstètrica, vicària, etc., i es pot donar en diferents àmbits: familiar, de parella, laboral, digital, educatiu, institucional, públic, etc. Els actes de violència masclista no són actes aïllats, sinó que **formen part d'estratègies més o menys conscients de dominació dins de relacions de poder.**³

Hi ha permís social per exercir violència masclista

A través de l'àmbit simbòlic i estructural, el patriarcat **promou, justifica i normalitza la violència masclista**, de manera que es fa difícil identificar-la i denunciar-la, i els seus efectes sobre les dones es minimitzen sistemàticament. Com a últim recurs, quan es fa massa evident, **es culpabilitza les dones pel fet de patir-la**: per haver desobeït, per haver sortit soles, per no haver estat disponibles, per no haver denunciat o per no haver deixat la relació. D'aquesta manera es consoliden els **aprenentatges d'impunitat per als agressors, d'indefensió per a les víctimes i de silenci per a la resta.**

CONTINGUTS PER A L'EQUIP DE FACILITACIÓ

La triada de la violència dels homes

El mandat de la masculinitat hegemònica és un mandat de violència orientat a perpetuar la jerarquia patriarcal. L'aprenentatge de la violència és un procés violent en si mateix que els homes han de passar per ser reconeguts com a tals. El seu desaprenentatge és fonamental per erradicar la violència masculista.

“La violència dels homes contra les dones no es dona de manera aïllada, sinó que està vinculada a la violència dels homes contra altres homes i a la interiorització de la violència; és a dir, la violència d'un home contra si mateix. [...] Aquesta triada de la violència dels homes -cada forma ajudant les altres- es desenvolupa en un ambient que nodreix la violència: l'organització i les demandes de les societats patriarcales o dominades per homes.

“[...] Moltes emocions naturals han estat descartades com fora de límits i invàlides. [...] Per a molts homes, l'única emoció que gaudeix d'alguna validació és la ira. No són inusuals les respostes violentes davant del temor i el patiment, davant la inseguretat i el dolor, davant del rebuig i el menyspreu.

“Això és particularment cert quan el sentiment que es produeix és el de no tenir poder. Aquest sentiment només exacerba les inseguretats masculines: si allò masculí és qüestió de poder i control, no ser poderós significa no ser home. Un cop més, la violència es converteix en el mitjà per demostrar el contrari davant de si mateix i d'altres.”

Michael Kaufman²

“Hi ha una violència de gènere que és intra-gènere —avui parlem d'assetjament escolar—, i la violència contra les dones es deriva de la violència entre homes, de les formes de coacció que pateixen per no desviar-se —sota risc de perdre el seu títol de participació a l'estatus masculí [...]— de la lleialtat a la corporació, al seu mandat, a la seva estructura jeràrquica, al seu repertori d'exigències i provocacions, i a l'emulació d'una modelització d'allò masculí encarnada pels seus membres paradigmàtics (la fratria masculina).”

Rita Segato⁴

3. VIOLÈNCIA CONTRA LES DONES

Per exigir els privilegis associats a la seva posició de poder. De fons, aquesta violència reforça la jerarquia patriarcal i serveix a l'home per demostrar(-se), un cop més, la capacitat de domini, és a dir, la pertinença a l'estatus d'“home”.

1. VIOLÈNCIA CONTRA SI MATEIXOS

Negant les seves emocions, necessitats i qualsevol vulnerabilitat i reduint la seva expressió a l'emoció de la ira. Corrent **riscos** (esports, baralles, migracions perilloses, sexe sense protecció, etc.), descuidant-se, caient en **addiccions** i cometent agressions contra si mateixos.

2. VIOLÈNCIA CONTRA ELS ALTRES HOMES

Usant l'agressió violenta com a forma de relació per a demostrar la potència i el poder davant dels iguals: a l'esport, a l'àmbit laboral, a la guerra, a les bandes, als grups d'amics, etc. Les mostres d'afecte entre homes són a base de cops i insults. El cinema és ple d'herois que maten gent. Els homes també exerceixen violència contra els que incompleixen el mandat de masculinitat i tenen comportaments propers al que es considera femení.

“El 90% dels homicidis del món els cometem homes. A elles les matem per odi. Entre nosaltres ens matem per ‘mascles’. Amics, és evident que tenim un gran problema.”

Nicko Nogués⁵

3. (Des)aprendre la violència

Aquesta sessió proposa un treball de governança emocional per aprendre a controlar l'expressió de la ira i augmentar el ventall emocional dels nois partint de la consciència corporal. A la vegada, es reflexiona sobre què és violència, com impacta en la vida de cadascú i sobre la responsabilitat personal de qui l'exerceix.

- Ordinador amb internet
- Projector
- Paper i bolígrafs
- Un sobre o una capseta per a cada noi amb un objecte fràgil a dins
- Paperògraf o pissarra
- Dues cartolines de diferent color o capsa per als pòstits
- Pòstits de dos colors

120 minuts (en dues sessions o amb descans).

Carme Vidal Estruel

Presentació

Es comenten les sensacions i aprenentatges de la sessió anterior i es presenta el treball del dia.

En aquest taller és important introduir les emocions: quines es poden reconèixer com a pròpies, què se'n sap i emmarcar-les com les sentinelles del cos, aquelles que vigilen i defensen el seu benestar. Les emocions desagradables assenyalen alguna necessitat no satisfeta que demana atenció, mentre que les emocions agradables indiquen que una necessitat ha estat satisfeta i que es pot continuar la marxa.

De vegades s'anestesien les emocions i es creen dinàmiques de vida que fan difícil escoltar-les. Tothom pot reconèixer que el context social actual basa el seu equilibri en aquesta anestèsia. Segons la duresa del paisatge que envolta cadascú, aquesta anestèsia és més o menys intensa, però sempre hi és.

Passa que, de vegades, la vida fa un nus i, en aquests moments, el fet d'explorar les emocions ajuda a entendre la direcció del moviment que cal fer. Explorar les emocions és una metodologia de treball en el marc de l'abordatge de les violències masculines que requereix un espai segur i confortable.

En aquest taller s'explora especialment la ira. Això és perquè s'acostuma a vincular amb la violència

com a expressió o manifestació relacional. La violència és un model de gestió de la ira que els joves aprenen durant la socialització. La ira és una emoció, una experiència travessada pel cos, habitada. És en el moment d'exterioritzar-la que s'adopten els models d'expressió apresos: és quan es pot produir la violència.

Per això, la intenció d'aquest taller serà projectar i visualitzar alternatives d'expressió d'aquesta emoció. Es planteja un aprenentatge per congelar la ira i donar-hi sortida sense ocasionar danys.

Per començar, s'exposen les diferències entre ira i agressivitat i s'obre una petita pluja d'idees fent preguntes als nois per veure què saben de la ira:

Quin color li atribuïm?

Quina temperatura té?

A quin lloc del cos la ubicaríem?

Com se'ns representa?

Quina forma té?

Com la sentim?

Se'ls poden llançar les preguntes i animar-los a dibuixar-la o recollir i apuntar les respostes a la pissarra.

1 Sento ira quan... (llista de consens)

S'elabora amb els joves una llista de consens de situacions que despertin ira. Per fer-ho, s'assigna un número a cada persona i, en aquest ordre, cadascú comparteix una situació que li despertin ira.

Mentrestant, els altres escolten i, si s'identifiquen amb el que comparteix la persona, escriuen en el seu full el número de la persona i un palet al costat del número. Si no, només escriuen el número però no hi fan palet al costat.

Al mateix temps que els nois van parlant, l'equip facilitador anota paraules clau de les situacions d'ira que comparteixen, per tal que després sigui més fàcil recordar la llista i que continuï sent anònima.

Es revisa la llista i s'obre una pregunta: què senten quan comproven que gairebé tots han coincidit en la vinculació d'una situació amb l'activació de la ira? Es recull aquesta sensació i la sessió continua.

La hipòtesi per plantejar aquest recompte és que uns es reconeixeran en les experiències dels altres i se sentiran més segurs. De sobte tots tindran un paper amb un grapat de palets.

2 La ira al cos

La segona qüestió que es demana al grup és la identificació del que passa corporalment quan s'activa la ira, per exemple:

Se'm posen les galtes vermelles.

Se'm tensa tot el cos.

Tanco els punys amb força.

Se'm barren les dents.

Se'm redueix el camp de visió.

Se'm fa un nus a la gola.

Per tal de treballar la ira des de la corporalitat, es faciliten als nois dos petits reculls amb textos de *El laberint de l'ànima*⁶ i *l'Emocionari*⁷. També es pot usar el mapa corporal de les emocions, que es troba fàcilment per internet. Això els pot ajudar a identificar aquest sentiment i com se'ls manifesta al cos. A més a més, se'ls pot animar a recordar alguna situació que els hagi despertat ira i aprofitar per identificar com s'han sentit físicament.

En cas necessari, es farien servir els exemples de sensacions llistats anteriorment, o bé les preguntes que hi ha a continuació. La intenció és que les identificacions corporals siguin suggerides sobretot pels joves.

El cor se m'accelera? SÍ NO

Suo o em suen les mans? SÍ NO

Noto tremolors en alguna part del cos? SÍ NO

Respiro més ràpid? SÍ NO

Tenso la mandíbula i les dents? SÍ NO

Tanco els punys amb força? SÍ NO

Em poso vermell/a? SÍ NO

Tinc més calor del que és normal? SÍ NO

Un cop aquí, es parla de la importància de reconèixer com el cos informa de les emocions que s'estan desencadenant i de la necessitat de familiaritzar-se amb els indicadors corporals de les emocions per poder controlar les expressions de la ira.

Finalment, se'ls proposa que comparteixin què fan ells quan senten ira, com l'expressen, com la regulen, cap on la orienten, on és i com és que la fan explotar.

3 L'expressió de la ira

Es dona a cada noi un sobre tancat amb un cosa petita i fràgil a dins, i se'ls demana que exterioritzin la seva ira a través del sobre.

PLA DE SESSIÓ

En aquest punt pot passar de tot: nois que facin una exteriorització agressiva i nois que es quedin bloquejats i no facin res. La ira pot ésser explosiva cap enfora o implosiva cap endins.

Després d'uns minuts es recull el que ha passat i es ressalta la importància de tenir consciència sobre els efectes i l'afectació que pot tenir l'expressió de la ira:

Les coses que han trencat i que no es poden restaurar: no hi ha volta enrere.

Les coses que han trencat i es poden arreglar però hi queda marca i senyal.

Les coses que no han trencat perquè s'han retingut davant del fet que no saben què hi havia dins del sobre i han sentit que podia passar alguna cosa que no tingués solució més endavant.

Això pot portar a parlar de la consciència que cal prendre sobre l'impacte i els efectes de la violència.

4 Què sentim davant la violència

Es presenten als nois entre un i tres casos pràctics breus de violència (amb un relat, un vídeo, teatre, etc.), centrant-se en les diferents posicions que es

poden adoptar en la situació: observadors, víctimes i agressors. Després de cada cas, es recullen les opinions i sensacions.

Una proposta per a fer aquesta activitat és utilitzar el vídeo de Hermano Mayor (Cuatro) per veure com el personatge de Laura gestiona la seva ira en una situació de conflicte per ella.

URL del vídeo: [cuatro.com/hermano-mayor/temporadas/temporada-06/t06xp09-laura/mejor-caso-laura_5_1715775010.html](https://www.cuatro.com/hermano-mayor/temporadas/temporada-06/t06xp09-laura/mejor-caso-laura_5_1715775010.html)

Després s'obre el debat amb les preguntes següents:

Coneixes alguna persona que tingui aquests esclats d'ira?

Quines conseqüències té la reacció de la Laura en la seva vida?

Creieu que quan s'enfada amb els amics, amigues i/o parella també actua així?

Què creieu que fa que la Laura arribi als extrems que arriba amb la seva mare en el vídeo?

Com creieu que se sent la Laura després d'actuar així?

Com us heu sentit vosaltres mentre heu estat mirant el vídeo?

Pensa una forma alternativa d'actuar d'avant d'un conflicte.

Un cop recollides les impressions dels casos pràctics presentats, ja sigui amb aquest vídeo o d'una altra manera, es passa a reflexionar sobre què sentim...

Quan observem la violència.

Quan la violència és contra nosaltres.

Quan nosaltres la reproduïm.

Per tancar la dinàmica, i continuant amb l'últim punt de l'exercici anterior, s'explora què els passa als nois (i a l'equip de facilitació) quan reprodueixen la violència:

Contra qui l'exercim? (Aquí parlarem de les dinàmiques i de les relacions de poder)

En quins contextos m'expresso de forma violenta?

M'expresso de manera violenta quan estic sol o en grup?

Quan estic en grup em mostro més violent?

5 Reflexió i termòmetre

Amb tot el que surti a la roda anterior, s'introdueix la qüestió dels sistemes de creences que validen (i fins i tot fomenten) l'exercici de la violència: dels

PLA DE SESSIÓ

homes entre si mateixos i dels homes cap a les dones.

Es condueix el debat recollint les aportacions dels nois, i finalment se'ls proposa elaborar un Termòmetre de la Violència Masclista, tot demanant-los que hi ubiquin aquestes nou paraules, segons les considerin més o menys violentes:

Crits
Insults
Control
Xantatge: Imposició d'una determinada acció que l'altra no desitja
Empentar
Intimidació
Amençar
Agressió física
Agressió sexual

Mentre s'elabora el termòmetre, es parla del significat de cada ítem de la llista i de les formes que pot prendre: què és el control, què és la intimidació, què és el xantatge, etc. L'objectiu és acabar transmetent la idea que tot això és violència masclista.

Per acabar, es reflexiona conjuntament sobre els punts següents:

Som conscients dels efectes que la nostra violència té en nosaltres mateixos?

Som conscients dels efectes que la nostra violència té en els altres?

Quins compromisos de canvi podem adquirir?

6 El semàfor de la ira

Es treballa la gestió de la ira amb els nois fent servir el semàfor de la ira.

Poden prendre's exemples que hagin sorgit durant les dinàmiques anteriors. La proposta és pensar de quina manera alternativa s'hauria pogut actuar tot seguint els passos del semàfor.

La Comunicació No Violenta és una bona eina per a aquesta exploració (vegeu "Comunicació no violenta: una eina de relació transversal", a *Laboris per prevenir la violència masclista amb nois*, p. 67).

Paro, em tranquil·litzo i respiro fondo.

Reflexiono: quin problema tinc? Com el puc resoldre?

Endavant: poso en pràctica la millor solució.

ratoris per prevenir la violència masclista amb nois, p. 67).

Es pot dividir el grup en subgrups perquè cada un treballi una situació i hi busqui una alternativa i anar oferint suport grup a grup. En acabar, es fa una posada en comú.

7 Tancament

Es tanca la dinàmica preguntant-los com se senten i fent el ritual de tancament habitual.

Mòdul 4: Relacions afectives i sexualitat

Aquest mòdul té com a objectiu promoure relacions sexoafectives responsables, igualitàries, amb respecte a la diversitat i compromeses amb la cura d'un mateix i la dels altres. També servirà per identificar i mesurar l'abast del consum de pornografia entre els joves i la incidència que té en la construcció dels seu imaginaris respecte de la sexualitat.

Objectius de la sessió

Els objectius de treball d'aquesta sessió aborden:

1. El model hegemònic de sexualitat:

detectar quins són els mandats de gènere imperants en les relacions sexuals i la forma de viure'ls de cadascú.

2. Mites de l'amor romàntic: explorar els tòpics construïts històricament i socialment en l'àmbit de les relacions afectives i com influeixen en les creences, expectatives i accions.

3. Gestió de les emocions: observar com la socialització de la masculinitat hegemònica tradicional interfereix en comportaments afectius. Assumir un compromís amb la cura dels altres i provar estratègies alternatives que ajudin a expressar els sentiments.

4. La pornografia: identificar com, a través de l'accés als materials pornogràfics, es construeixen models que promouen i validen l'exercici de la violència masclista.

Treball previ

Per facilitar la sessió d'aquest mòdul és necessari que l'equip de facilitació estigui familiaritzat amb el concepte d'aprenentatge simbòlic, és a dir, de les idees de fons que es transmeten a través de l'entorn sociocultural i que marquen el comportament de les persones. Concretament, és necessari explorar els mites de l'amor romàntic i els de la sexualitat, com a factors de vulnerabilitat de patir i exercir violència masclista.

En aquest mòdul es facilita informació sobre aquests dos aspectes. A més a més, és recomanable la lectura i visionat dels materials següents:

“Relacions afectives i sexualitat” al manual *Laboratoris per prevenir la violència masclista*, pàgina 255.

Pepa y Pepe. La escalera cíclica de la violencia de género en la adolescencia, de Carmen Ruiz Repullo.¹

Los mitos del amor romántico: S.O.S. celos, de Carmen Ruiz Repullo.²

(Des)información sexual: Pornografía y adolescencia, informe elaborat per Save the Children.³

“Pene: 10 hombres hablan sobre su sexualidad”, de Laura García.⁴

Actitud

Parlar de relacions afectives i sexualitat requereix un ambient íntim i segur. En aquesta sessió és molt important evitar el judici, evitar donar definicions prèvies i preguntar molt als nois sobre la seva visió. Compartir mirades, preguntes i experiències personals també ajudarà els joves a obrir-se.

La sexualitat acostuma a atraure els joves de manera natural, encara que inicialment els avergonyeixi

parlar-ne. És un bon tema per fer un acostament des de la curiositat i mantenir l'obertura cap a ells, ja que, un cop trencat el gel, sovint gaudeixen de tenir persones adultes a qui preguntar i amb qui parlar obertament.

Claus

Gaudir

La sexualitat i les relacions són temes que interpel·len a tothom, i en què les persones cerquen afecte, connexió, plaer, joc, etc. És convenient no perdre això de vista i gaudir d'abordar aquestes qüestions amb els nois. A través de l'actitud, l'equip de facilitació ha d'intentar transmetre la idea que evitar conductes abusives és la millor manera de gaudir les relacions plenament. Amb aquesta base, el treball adquireix un enfocament positiu i engrescador per als joves que els pot motivar per al canvi.

Acollir i acompanyar idees incòmodes

En aquesta sessió s'aprofundeix per primera vegada en la violència masclista a les relacions sexoafectives i és fàcil que els joves facin comentaris que siguin pertorbadors per a l'equip. És possible que expressin idees que neguin, normalitzin, justifi-

quin o minimitzin els efectes d'aquesta violència, que en culpabilitzin les dones, etc. És important mantenir la governança emocional i preparar-se per entomar i reconduir els comentaris dels joves.

Un dels aspectes que hem hagut de treballar molt és el de no jutjar les aportacions dels joves, sinó acollir-les i acompanyar-les, i vincular-les als continguts teòrics i pràctics del taller. També l'aspecte de mediar en els moments de reflexió dels joves, i en moments en què s'havia de recordar el respecte en l'expressió i el vocabulari d'opinions per part dels joves.

Equip del CNO de Girona

Agrair i aprofitar l'expressió honesta d'idees masclistes

Seguint amb la clau anterior, és bona idea veure aquest tipus de comentaris i actituds com oportunitats. El fet que un noi expressi idees perilloses obre l'oportunitat de preguntar a la resta com ho veuen i posar-ho sobre la taula. Enlloc de negar o allisonar, és moment de cercar dades al respecte, pensar en exemples de com impacta al món

la visió expressada pel jove, oferir altres punts de vista sobre l'assumpte, etcètera. En realitat, el que un expressa sovint és en el pensament de diversos perquè forma part d'una cultura compartida, i és important agrair aquesta obertura enlloc de generar una experiència massa incòmoda per al jove com perquè torni a intervenir amb sinceritat.

Davant de certes posicions o comentaris, hem intentat adoptar una posició neutra, acompanyant el jove a trobar maneres correctes d'expressió d'aquella idea i fent la reflexió de quina projecció té al món aquesta visió, comentari, etc.

Equip del CNO del Maresme-Vallès

CONTINGUTS PER A L'EQUIP DE FACILITACIÓ

Els mites de l'amor romàntic

*Els mites de l'amor romàntic són idees preconcebudes que configuren un model de relació en què es perpetuen els rols desiguals entre homes i dones. Aquestes idees interactuen amb els aprenentatges de gènere i defineixen el marc d'expectatives amb què les noies i els nois s'aproximen a les relacions de parella.⁵ Constitueixen un **factor de vulnerabilitat de patir o exercir violència masclista.***

L'amor és el més important, més que cap altra relació.

Estem enamorats i he d'estar amb ell, les meves amigues ho entendran (aïllament relacional).

Digues que no a les teves amigues i queda't amb mi (que els meus amics no surten i estic rallat).

L'amor ho pot tot, tot ho perdona i pot canviar les persones.

Si li demostro com l'estimo, superarem el que sigui i canviarà per mi. S'ha equivocat però és perquè m'estima. En el fons és bo.

Si de veritat m'estimes, estaràs al meu costat passi el que passi (i faci el que faci). Em poso així perquè t'estimo. Has d'ajudar-me a ser millor.

L'amor és protecció.

Ell sempre hi serà per defensar-me, perquè no em passi res. No vol que em posi faldilles curtes perquè es preocupa per mi.

Si estàs amb mi no et passarà res. Si fas el que et dic, et cuidaré i miraré que no et falti de res. Necessito saber on vas per protegir-te.

L'amor és passió eterna i les baralles i les agressions són una mostra de passió.

Ens barallem, després ens reconciliem, i és tan intens... És perquè ens estimem molt. Els que es barallen es desitgen... oi?

M'encantes però a vegades em fas enfadar tant... T'estimo tant que em tornes boig.

L'amor està predestinat, és trobar la teva mitja taronja, la que et dona la felicitat.

Ell em complementa, ningú m'estimarà com ell, és la meva única oportunitat de ser feliç.

Ningú t'estimarà com jo, soc l'home de la teva vida, sense tu no soc res.

L'amor és entrega total, fondre's amb l'altre. La gelosia és mostra d'amor.

T'entrego el meu cor i la meua vida, soc teva. Em mira el mòbil perquè si no, es posa molt nerviós... si està gelós, és que m'estima de veritat!

Si confies en mi, deixa't portar. Sigues meva. No puc suportar la idea que estiguis amb un altre home ni que un altre home et miri perquè t'estimo massa.

CONTINGUTS PER A L'EQUIP DE FACILITACIÓ

Mites i mandats de la sexualitat masculina

La sexualitat es construeix com un àmbit central de provació de la masculinitat, prova que inclou la capacitat de conquerir i dominar les dones, entre altres requisits.

La pornografia majoritària és una de les principals fonts d'aprenentatge sobre com ser homes en el sexe. El model del porno deslliga el sexe de la cura i l'emocionalitat, objectifica les dones, presenta els homes com a màquines sexuals, esborra el diàleg i el consentiment i normalitza actituds abusives.

El sexe dels homes és dur, està deslligat dels sentiments.

L'home ha de ser una màquina sexual i gaudir del sexe sense sentiments ni lligams. No s'ha de deixar "caçar". Els sentiments l'exposen a sentir-se vulnerable i perdre el domini de la situació.

Han de tenir una erecció rígida i impertorbable.

L'erecció esdevé el centre de la trobada sexual: l'home ha de mantenir-la i la dona ha d'atendre-la i satisfer-la. Si no hi ha erecció i coit amb ejaculació, la trobada sexual es considera un fracàs. La mida i la rigidesa de l'erecció es converteixen en les principals mesures de la virilitat (i, per tant, en les fonts més altes d'inseguretat masculina).

Els homes han de portar la iniciativa, conquerir la dona, ser actius, dominar la situació.

Aquesta idea els porta a passar per alt la subjectivitat de la dona i el procés de negociació i consentiment en el sexe. A la vegada els imposa estar sempre segurs i no mostrar mai fragilitat.

La intimitat i la tendresa entre homes és de marietes.

Estan vetades les actituds considerades femenines, com l'amor, la cura, la suavitat o la vulnerabilitat, especialment si es dirigeixen cap a un altre home. Això estigmatitza les pràctiques homosexuals i, a la vegada, prescriu un tracte entre homes despullat de tendresa i d'intimitat.

El desig sexual masculí és incontrolable.

Aquest mite sosté que un cop l'home s'ha excitat, perd el control dels seus actes. És el principal argument per justificar les agressions sexuals i desresponsabilitzar-ne els homes; responsabilitat que recau sobre les dones per "haver provocat", per "escalfabraguetes", etc. També promou pràctiques sexuals irreflexives, no segures, "animals".

Necessiten molta quantitat de sexe i amb moltes parelles diferents.

Aquest mite té l'efecte de pressionar les dones per satisfer el desig masculí i justificar infidelitats. A la vegada porta els homes a presumir de les seves conquestes davant dels iguals, sovint passant per sobre del respecte a la intimitat de les parelles, com en el cas de la pornodifusió no consentida (*sexpreading*).

4. Relacions afectives i sexualitat

Aquest taller aborda els mites de l'amor romàntic i els mites de la sexualitat que donen lloc a dinàmiques abusives. Es fomentarà el debat entre els joves a partir d'activitats de teatre i de materials audiovisuals informatius.

- Ordinador amb internet
- Projector
- Dues cartolines de diferent color o capsa pels pòstits
- Pòstits de dos colors

120 minuts (en dues sessions o amb descans).

Equip del CNO de Girona.
Equip del CNO de Lleida.
Equip del CNO Passwork (Barcelona).
Equip del CNO de les Terres de l'Ebre.

0 Presentació

Es comenten les sensacions i aprenentatges de la sessió anterior i es presenta el treball del dia.

1 Joc de rol de dinàmiques abusives (Pepe y Pepa)

La dinàmica comença amb un joc de rol entre les facilitadores o els facilitadors, en què simulen dinàmiques que es creen en una relació de parella, basades en el vídeo *Pepa y Pepe. La escalera cíclica de la violència de gènere en la adolescència* de Carmen Ruiz Repullo (2016).

URL del vídeo: [youtube.com/watch?v=IpaabDdQNO8](https://www.youtube.com/watch?v=IpaabDdQNO8)

Després del joc de rol, o bé entre una representació i l'altra, s'obre un debat a partir de preguntes com:

Si s'han sentit identificats amb algunes actituds dels personatges o si han identificat dinàmiques que hagin vist en altres persones (amics, família, etc.).

Quines actituds, emocions i/o sentiment se'ls han despertat en veure-les representades?

Com se senten o s'han sentit quan ho han viscut o quan han sabut que una persona coneguda ho vivia?

Un dels comentaris habituals dels nois és que "les noies també ho fan als nois". Es treballa la reflexió que, normalment, els nois no superen el grau de l'aïllament de les amistats i les aficions.

Es treballa també el concepte "d'amor romàntic" d'acord amb el vídeo de Carmen Ruiz Repullo i com fa que les noies continuïn pujant graons perquè pensen que tot millorarà.

Els nois sovint diuen que no entenen per què les noies es queden a la relació si hi ha violència, que ells tallarien i prou. Davant d'això, es pot fer el símil de la granota que proposa l'autora: si fiques la granota en una olla a 70°, la granota saltarà i marxarà. En canvi, si l'olla és maca, plena d'herbes i la temperatura va pujant gradualment, la granota no se n'adona fins que ja és tard i no li queden forces per saltar. Què necessita de l'entorn? Que li diguin que hauria d'haver saltat abans o que l'ajudin a sortir?

Opcional

Si el joc de rol agrada, es pot allargar l'activitat amb una dinàmica de teatre de l'oïm.

Dos noi comencen representant una escena de les que s'han treballat i els espectadors, quan creuen que el protagonista hauria d'actuar d'una forma diferent, han de dir la paraula STOP. Llavors, la persona que ho ha dit ocupa la posició

del personatge i continua amb el conflicte. L'altre protagonista de l'escena ha d'impedir que se solucioni la situació fins que no estigui conforme amb la manera d'actuar que proposa el seu company. La dinàmica continua així fins que tots els espectadors estiguin satisfets amb la manera com s'ha resolt el conflicte.

Després de cada situació es pregunta primer als protagonistes com s'han sentit amb el que passava i després es comenta en conjunt.

2 Debat sobre mites de la sexualitat

Així com en l'anterior activitat s'observava que certs mites de l'amor romàntic donen lloc a dinàmiques abusives en les relacions, en aquesta es debaten mites i realitats sobre la sexualitat, especialment sobre la sexualitat masculina, que estan presents a la pornografia i que poden donar lloc a relacions sexuals no satisfactòries i, fins i tot, abusives. En aquest cas el debat s'articula a través dels mites de la sexualitat que desvetlla l'actriu porno Amarna Miller⁶ en el vídeo següent:

Mentiras y mitos del porno con Amarna Miller (The Tripletz, 2017), [youtube.com/watch?v=mBps6CI2I38](https://www.youtube.com/watch?v=mBps6CI2I38)

Es pot fer un qüestionari de Google o de Kahoot en què s'introduiran les qüestions següents i els

joves hauran de respondre si és un mite o una realitat des del mòbil, per després veure el resultat en una pantalla.

El porno mostra relacions sexuals reals o que podrien ser reals.

Es pot aprendre sobre sexe veient porno.

Al porno els actors i les actrius fan el que sorgeix en el moment, improvisant.

Alguns vídeos d'"enxampades" són reals.

Els actors porno han de tenir el penis molt gran.

Els actors porno aguanten l'erecció durant molta estona i poden ejacular diverses vegades.

Es deixa una estona perquè responguin i després es projecten les respostes i s'obre el debat per comentar els resultats pregunta a pregunta. Mentre es debat cada pregunta es projecta el fragment del vídeo on Amarna Miller parla de cada tema, i es comenta també.

3 Consentiment

L'informe *(Des)información sexual: Pornografía y adolescencia*, de Save the Children, apunta que els adolescents tendeixen a imitar el que veuen a la pornografia en les seves relacions sexuals

habituals i alerten que un 8,5% ho fa sense consentiment.

En aquesta tercera activitat s'introdueix la qüestió del consentiment i se'ls pregunta en saben, en què consisteix, etc., i després d'aquesta introducció es projecta el vídeo *Consentimiento sexual explicado con té* (Blue Seat Studios, 2018),

URL: [youtube.com/watch?v=E4WTnJCMrH8](https://www.youtube.com/watch?v=E4WTnJCMrH8)

Arran del vídeo s'obre un espai per comentar què els ha sorprès, si hi ha situacions que hagin viscut o que coneguin i qualsevol altra qüestió que sorgeixi. L'objectiu és que integrin la qüestió del consentiment com la manera de tenir relacions sexuals satisfactòries per a totes les parts.

4 Altres pornografies

Es tanca la sessió preguntant-los si coneixen el postporno, quines diferències té amb el porno majoritari, què els agrada o els agradaria trobar-hi, etc. I se'ls poden mostrar exemples d'altres tipus de pornografia. Alguns referents són:

Lust Cinema, [lustcinema.com](https://www.lustcinema.com)

Ersties, [en.ersties.com/tourpage](https://www.ersties.com/tourpage)

Pink&White, [pinkwhite.biz](https://www.pinkwhite.biz)

Joy Bear, [joybear.com](https://www.joybear.com)

Lustery, [lustery.com](https://www.lustery.com)

Finalment, és bona idea oferir-los la referència de serveis en què poden informar-se sobre qüestions relacionades amb la sexualitat.

5 Tancament

Es tanca la dinàmica preguntant-los com se senten i fent el ritual de tancament habitual.

Mòdul 5: Quin home vull ser?

El cinquè mòdul tanca el procés formatiu. En aquest punt cal treballar amb els joves per a integrar el que han après i identificar junts nous models de masculinitat. El nucli del treball consisteix a acompanyar els nois en l'assumpció de compromisos que els condueixin a desenvolupar masculinitats més lliures i respectuoses.

Objectius de la sessió

Els objectius de treball d'aquesta sessió aborden:

1. Masculinitats alternatives i dissidents: explorar diferents formes d'actuar respecte de les masculinitats que han estat o estan presents en les vides dels joves. Explorar models que recullin la llibertat masculina, les relacions de gènere equitatives i la no violència.

2. Compromisos: quin tipus d'home soc i quin home vull ser?

3. Avaluació del procés: Identificar, mitjançant l'expressió artística i creativa, el camí recorregut, els canvis produïts i els aprenentatges adquirits i prendre'n consciència.

Treball previ

Per plantejar l'última sessió de la formació és necessari revisar el treball fet fins el moment i preguntar-se en quina direcció és desitjable que es projectin els joves. Caldrà tenir en compte el que s'ha après sobre ells (tant individualment com a nivell de grup), els punts forts i punts cecs que han anat mostrant i, sobretot, allò que els ha motivat i encuriós per a poder potenciar-ho en la trobada final.

Com s'ha vist al llarg dels mòduls, la violència dels homes contra les dones parteix de la negació de les emocions i la vulnerabilitat masculines per mantenir una posició de poder a través de la dominació del que és femení, posició que els asse-

gura reconeixement i respecte per part dels iguals i es tradueix en una bona percepció de si mateixos.

És necessari tenir en compte aquesta estructura per a poder promoure models de masculinitat que plantegin alternatives en els diferents punts d'aquest procés. Masculinitats que...

Apreciïn l'acte de valor que suposa **acollir i compartir la pròpia vulnerabilitat i cuidar-se**, enlloc d'amagar les emocions.

Reconeguin la posició de poder que els és atorgada, assumeixin la responsabilitat de les violències exercides i escullin **abandonar el domini i els privilegis** sobre les dones i altres homes.

No utilitzin la relació amb les dones per a **forjar-se una imatge de "mascle"** entre els iguals.

Trenquin el **pacte de silenci masculí** entorn de la violència exercida pels altres homes.

Estableixin **relacions de companyerisme amb les dones** i s'obrin a la **intimitat amb altres homes** enlloc d'utilitzar només l'agressivitat i la violència com a forma de relació.

Cerquin suport entre homes per **assumir la incertesa sobre el que suposa "ser un home"** en l'actualitat, amb el trontoll de l'autoestima que això suposa.

Es qüestionin, cultivin la seva pròpia veu i es donin la **llibertat d'explorar maneres de fer i de ser** pròpies, més enllà del que dicten els mandats de la masculinitat hegemònica.

A la part teòrica d'aquest mòdul, dirigida a l'equip de facilitació, es treballen els conceptes de poder, privilegi i equitat. A la vegada és recomanable la consulta dels materials següents:

“Quin home vull ser” al manual *Laboratoris per prevenir la violència masclista*, pàgina 282.

“Ser un home de veritat”, Daniel Gabarró.¹

“¿Qué significa en realidad ‘ser un hombre de verdad’?”, Ricardo Rivera.²

“Este chico sufrió el machismo en sus carnes. Descubre su historia”, Pol Galofre.³

Congreso internacional *Los hombres ante el nuevo orden social*, Emakunde (Instituto Vasco de la Mujer).⁴

Per al treball de la sessió: *Juegos para actores y no actores*, Augusto Boal.⁵

Actitud

En aquest mòdul és convenient cultivar una actitud reforçadora de totes les preguntes i el canvis que es plantegin els nois, engrescar-los i celebrar el que s'ha compartit.

Es tracta d'ajudar-los a projectar-se endavant incorporant els aprenentatges que hagin pogut fer durant la formació i entendre-la com una part

del seu procés personal, que seguirà durant tota la vida. Cal posar en valor la seva experiència i transmetre'ls confiança en la seva capacitat de fer-se preguntes, de créixer i de deixar petjada al món.

És important evitar l'obsessió per tancar tots els temes que hagin quedat oberts, per transmetre totes les idees i els coneixements que s'havien previst, per transformar totes les actituds masclistes que s'hagin observat...

Internament l'equip de facilitació té el repte de validar el camí que s'ha fet, rescatar-ne tots els punts positius per a reforçar-los en els nois i prendre els fracassos com a oportunitats per revisar i seguir millorant la seva tasca en el futur.

També és bon moment per a celebrar el procés que ha fet el grup com a tal i els vincles que s'han establert. Probablement aquesta ha estat una de les poques experiències que hagin tingut els nois d'experimentar l'obertura i la intimitat en un grup exclusivament masculí. Donar l'oportunitat als nois de celebrar-se com a grup d'homes suposa fixar una experiència que és alliberadora i profundament transformadora.

Claus

Tancar

L'últim taller del cicle presenta la necessitat de tancar oficialment el procés que es va obrir amb el ritual d'inici. Cal preveure almenys una acció de tancament que es convertirà en el ritual de tancament i acabarà de donar sentit i unitat a l'experiència viscuda. El tancament avisa al cos que un cicle es tanca i que per tant se n'obrirà un de nou. En aquest cas, els nois sortiran al món amb tot allò que hagin après i les relacions que hagin establert, però ara pel seu compte.

Confiar

El treball que es planteja per a aquesta sessió se surt dels codis habituals de treball a l'aula. Planteja riscos per a l'equip de facilitació i, a la vegada, obre la possibilitat d'integrar i actuar allò après posant en valor la relació entre els membres del grup. Per afrontar aquest repte, cal cultivar una actitud de confiança i pensar que, passi el que passi, estarà bé.

Si un company o companya hagués de replicar aquest taller, li diríem que estigui obert a l'experiència, que moltes vegades tenim por que els joves no entrin en les dinàmiques que plantejem, però el teatre de l'oprimit és una eina potent i té recursos suficients (si es coneixen) per introduir els joves a la dinàmica sense que ho sentin com una obligació i sense que tinguin temor al ridícul.

Equip del CNO de Lleida

El crit a la confiança de l'equip en la seva pròpia feina és també un crit a oferir confiança als nois en la seva capacitat per a qüestionar-se i trobar el seu propi camí. Totes les persones necessiten mirades de confiança per desenvolupar-se i, en aquest cas concret, la confiança de l'equip i dels companys és una de les millors eines de vida que un noi es pot endur per afrontar els reptes que la masculinitat li plantejarà en el present i el futur. Que la confiança sigui el regust final de tot el procés.

Posada en comú, avaluació i testimoni

El treball de prevenció de la violència masclista amb nois és molt recent i suposa grans reptes per als equips facilitadors. Per aquest motiu és imprescindible que, un cop s'hagi tancat el treball amb els nois, l'equip compti amb un espai de cura i de posada en comú per fer-ne el tancament.

La reunió de tancament és el moment de celebrar i validar la feina feta, identificar els punts forts del treball fet, recollir qüestions a revisar i registrar idees d'ampliació i millora que hagin sorgit durant el procés. També és moment de mirar com ha funcionat l'equip i obrir un espai de comunicació per cuidar les relacions.

Al manual *Laboratoris per prevenir la violència masclista amb nois*, pàgina 94, s'hi poden trobar plantilles de documents d'observació de cada taller, d'avaluació del programa, del rol de facilitació, etcètera. Aquests documents faciliten la recollida i posada en comú d'informació sobre el procés i és el pas previ per a poder passar el testimoni a altres professionals que vinguin després.

Compartir experiències i fer xarxa és la manera d'estendre cada vegada més el moviment de promoció de masculinitats lliures i respectuoses i la prevenció de la violència masclista.

L'arribada de cada nadó introdueix alguna cosa totalment nova al món. Cada naixement representa un nou inici. Les accions dels éssers humans són com naixements en petit: cada una té la capacitat de posar en marxa allò inesperat.

Hannah Arendt⁶

CONTINGUTS PER A L'EQUIP DE FACILITACIÓ

El poder i els privilegis

El poder és la capacitat d'influir en altres

Tenir poder és tenir una capacitat particularment gran d'incidir en el destí d'altres⁷ i poca supeditació a voluntats que no siguin la pròpia.

Té capacitat d'imposar-se

L'autoritat només implica la possibilitat d'alterar el destí d'altri quan aquesta alteració es converteix en el desig de qui reconeix l'autoritat. En canvi, el poder té la capacitat d'imposar-se en cas de trobar resistències.⁸

Ve donat

El poder no depèn de les qualitats i la manera de relacionar-se de les persones, sinó que té a veure amb l'estatus, la posició o el rol que ocupa cadascú. El poder es pot delegar en altres, o pot canviar de persona, com quan una empresa canvia de els membres de la direcció. En canvi, l'autoritat se l'ha de construir cadascú en connexió amb els altres.⁸

S'expressa a través dels privilegis

Els privilegis són les possibilitats, els béns i les facilitats que una persona té a la seva disposició gràcies al lloc de poder que ocupa i que, de manera més o menys directa, se sostenen a costa de l'opressió d'altres persones. En l'eix sexe-gènere els homes tenen privilegis com ara: anar pel carrer sense por de ser agredits per una dona, no ser sistemàticament cosificats i sexualitzats per part de les dones, dedicar més temps a activitats que els aporten diners i oci, més possibilitat de satisfer el desig sexual, ser més escoltats quan parlen, ser més reconeguts en les aportacions a la història i al coneixement, disposar de les dones per cuidar-los, no fer cua als lavabos públics, etc.

Requereix demostració a través de l'exercici dels privilegis

Exercir els privilegis és també un mandat. En el cas de l'home, ell assenta el seu poder prenent la paraula per sobre de les dones, controlant-les, imposant-hi el seu desig sexual, desentenenent-se de les tasques de cura i de la llar, tenint una dona que depengui d'ell i l'atengui, guanyant diners i prenent les decisions econòmiques a casa, etc. No complir amb el mandat d'exercir els seus privilegis exposa els homes a escarni (ser un calçasses), vexacions (burles, insults, expulsió del grup, etc.) i una caiguda de l'autoestima.

Implica l'exercici de la violència

La violència és un recurs que les persones en un rol de poder tenen a la seva disposició quan es troben impotents a l'hora de fer valer-lo valer. En el cas de la violència masclista, està normalitzada a les societats patriarcales i els homes la utilitzen amb més intensitat en la mesura en què es troben impotents per estar a l'alçada de la imatge de poder que se suposa que els defineix com a tals. Quan la dona no fa el seu paper en el privilegi masculí o vol sortir de la dinàmica de domini, això amenaça el nucli de la identitat masculina i l'home pot fer servir la violència per restablir l'ordre.

Té un alt preu: desconexió i solitud

El poder pot aportar obediència, però sense connexió. Hi ha una relació directa entre el poder i la solitud, ja que per exercir-lo és necessària una certa objectivació de l'altra persona: deixar de reconèixer-la com una igual i desconnectar-se dels seus desitjos i necessitats per imposar-hi els propis.⁸ A la vegada, a mesura que s'exerceix violència, es perd l'amor propi i l'afecte de les persones a qui es violenta. En aquest sentit, el destí de l'home patriarcal és la solitud.

CONTINGUTS PER A L'EQUIP DE FACILITACIÓ

Equitat, responsabilitat i llibertat

Equitat, un concepte escorredís

La desigualtat de poder i privilegis està tan arrelada, que pels nois és difícil de copsar. **La majoria de joves es percep "igual" que les dones.** Per aquest motiu és necessari examinar les situacions concretes a casa, a l'institut, al carrer, a la discoteca, a la parella, al món laboral, a l'esport, als llibres de text, als museus, a la política, etc. i entrenar els nois a detectar les estructures de poder que hi operen: homes i dones fan les mateixes tasques? S'ofereixen cures amb reciprocitat? Tenen el mateix poder de decisió? Tenen una remuneració similar? Tenen la mateixa presència en l'esfera pública? Gaudeixen del mateix reconeixement? Es donen la mateixa llibertat quan estan en parella? Tenen la mateixa seguretat al carrer? Les seves produccions i aportacions a la història estan igualment reconegudes? Tenen la mateixa representació a la política? Tenen la mateixa responsabilitat en l'ús d'anticonceptius?

L'equitat, si és de veritat:

- Té en compte els **condicionants de cadascú.**
- Analitza la realitat de les **estructures de poder.**
- Vetlla perquè **els drets i els deures es reparteixin de manera equitativa.**

Reconèixer la responsabilitat personal en un sistema desigual i violent

Un dels objectius centrals de la formació és fomentar en els nois la **comprensió de les dinàmiques de poder que operen en les societats patriarcal i el paper que ells hi tenen.** Cal que poc a poc aprenguin a **identificar les violències que han patit com a homes i a assumir la responsabilitat del lloc de poder que ocupen respecte de les dones.** Comprendre que la societat els permet i els empeny a exercir privilegis i violència sobre les dones a través de narratives implícites i que els cobra un alt preu en forma d'examen constant, riscos, deteriorament de la salut, cancel·lació de les emocions i solitud. **Identificar les pròpies pràctiques de poder i privilegi és ben difícil,** i per a fer-ho, són necessàries preguntes com: quines

relacions m'aporten comoditats? Quan estic enfadat, amb qui em desfogo, qui paga?

Amb qui puc ser malcarat i amb qui no? Amb qui sé que puc insistir per sortir-me amb la meua? Quines violències observo sense intervenir? De qui espero obediència?

A qui faig reclams? Quines persones es queden en silenci quan jo parlo? A qui escolto realment? Quines facilitats tinc que altres no tenen? Qui en paga el preu?

Conquerir la llibertat i la intimitat

Rita Segato afirma que l'erradicació de la violència masculista només serà possible quan els homes es facin conscients que les primeres víctimes del patriarcat són ells, a través dels mandats de la masculinitat hegemònica i la violència entre iguals.⁹ Com recalca l'autora, "cal que els homes entrin en lluita contra el patriarcat, però no han de fer-ho per nosaltres [les dones] i per protegir-nos del patiment que la violència de gènere ens infligeix, sinó **per ells mateixos, per alliberar-se del mandat de masculinitat, que els porta a la mort prematura en molts casos i a una dolorosa seqüència de provacions de per vida.**"¹⁰ La conquesta de la llibertat masculina passa per la reapropiació i la governança de totes les seves emocions, pel desobeïment dels mandats de la masculinitat hegemònica, pel rebuig dels privilegis enverinats que se'ls atorguen, per l'abandonament de la violència i l'obertura a la vulnerabilitat com a acte de valor, per l'exploració de la intimitat amb si mateixos i amb altres homes i pel respecte i la complicitat amb les dones.

5. Quin home vull ser?

Aquest últim mòdul és el tancament del procés. Es fa una recollida del que s'ha viscut i es proposa als joves una sessió de teatre-imatge per integrar els aprenentatges, portar-los al cos i generar vivències de masculinitats alternatives que no incloguin la violència masclista com a possibilitat.

- Mural amb els pòstits enganxats
- Pòstits
- Ordinador amb projector (si és necessari per al qüestionari fotografia)

120 minuts (amb descans si cal).

Equip del CNO de Lleida.
Equip del CNO de Girona.

Més informació sobre el teatre-imatge: *Juegos para actores y no actores*, Augusto Boal, Editorial Alba, 2011.

0 Presentació

L'equip de facilitació obre la sessió amb un mural on hi ha els pòstits que han anat escrivint els joves al llarg de les sessions. Els de sensacions i els d'aprenentatges. Comenten el procés dels joves, remarcant el que ha anat sorgint i es planteja la sessió com la culminació d'aquest procés. Es presenta la sessió de teatre-imatge com una manera d'explorar possibilitats de portar a la pràctica allò après.

1 Introducció al teatre imatge

Es proposen alguns exercicis d'introducció al teatre imatge per aprendre'n el funcionament sobre la marxa. Cal transmetre'ls que totes les opinions i les imatges que creïn estaran bé, que no és un judici sinó una exploració, i que el que aporta cada persona suma.

Crear una imatge: Està tothom assegut en rotllana i l'equip facilitador proposa un concepte. El primer noi sortirà al centre i representarà aquest concepte amb un gest que haurà de mantenir. Un a un, els nois s'aniran reunint amb el primer al centre, cadascú adoptant el gest amb què representaria aquell concepte i poc a poc s'anirà formant una imatge de conjunt que reflectirà els imaginaris compartits, els diferents matisos i els punts de

vista de cadascú. Alguns conceptes poden ser: vergonya, por, ràbia, valentia, etc.

Completar una imatge: Dues persones surten al centre a fer una figura que representi una idea. Una a una, les altres persones se sumen a aquesta figura en silenci i la complementen amb la seva aportació. Es poden treballar conceptes com: amariat, cura, diversió, competició, etc.

2 Imatges col·lectives de violència

Es pot deixar que els nois proposin una imatge de violència a treballar, però en aquests cas és possible que només se centrin en la violència física. Per a prevenir-ho, l'equip de facilitació pot proposar alguna idea. Per exemple: burles a un company de classe.

Es divideix el grup en dos subgrups: actors i públic. El públic observa i els actors hauran d'organitzar-se per crear una escena estàtica sense veu. Cal animar-los a centrar-se només en el que es pot veure i que la imatge parli per si mateixa, sense incloure explicacions. Si volen, poden parlar dos minuts per organitzar-se i llavors s'hauran d'anar col·locant.

Un cop està construïda la imatge, es demana als actors que es quedin quietos i l'equip de facilitació,

juntament amb el públic, fa una observació de l'escena.

Primer se'n fa una anàlisi objectiva, centrant-se en el que es veu a simple vista (sense judicis ni interpretacions). Mentre les escultures estan quietes, el públic es pot moure dins l'escena i mirar des dels diferents punts de vista de les figures: què es veu?

Un cop s'hagi fet l'anàlisi objectiva (potser caldrà matisar què és objectiu i què és subjectiu a mesura que els nois facin les aportacions), s'escolten també les interpretacions subjectives del públic sobre l'escena.

Ara és moment d'iniciar el debat: reconèixer opressors i oprimits, el rol de cadascú dins la dinàmica de violència, dinàmiques de gènere, etc. Finalment es pregunta a cadascun dels actors què veu i com se sent en el seu paper.

Llavors els actors poden descansar des del seu lloc a l'escena (seure a terra, per exemple) i s'obre el debat entre tots:

Què mou a cadascun dels personatges de l'escena? Quin personatge pateix més?

Continua passant? En coneixeu algun cas?

Què podríem fer per millorar la situació des de cadascun dels papers que hi ha representats? De quina forma volem actuar a partir d'ara?

Un cop s'han debatut aquestes qüestions, es demana als actors que activin l'escena i li donin una resolució no violenta.

Si hi ha temps, es poden fer diverses representacions, alternant els subgrups d'actors i públic, amb escenes com ara:

Una noia que vol sortir de festa i el seu xicot la controla.

Un noi que presumeix d'haver tingut sexe amb una noia i n'ensena fotografies als amics (com a inspiració pot servir el curt de la Universitat de Vic "Pren partit contra la violència de gènere", [youtube.com/watch?v=sKCPpTX99h4](https://www.youtube.com/watch?v=sKCPpTX99h4)).

En una discoteca, un noi s'acosta a una noia més del que ella vol mentre els amics l'animen i el victoregen.

Dos nois competeixen o es barallen davant del grup d'iguals per demostrar qui guanya.

Etc.

A mesura que es van desenvolupant les resolucions, s'aprofita per reflexionar sobre el que suposa escoltar-se un mateix i el que suposa escoltar l'altra persona.

3 Tancament de l'activitat

L'activitat de teatre imatge es tanca amb una ronda de paraules en què cadascú pugui expressar com s'ha trobat en l'activitat, coses de les quals s'ha adonat, aspectes que li agradaria canviar al seu entorn, maneres de fer-ho i coses que volen mantenir i transformar en si mateixos.

4 Qüestionari fotografia

Utilitzant algun suport que faci lleugera la feina (per exemple Google forms o Kahoot!) es demana als nois que responguin el mateix qüestionari fotografia que se'ls va passar el primer dia, de manera que es pugui establir un contrast.

5 Tancament de la formació i comiat

Finalment, l'equip de facilitació agraeix als nois tota la feina feta i el que han compartit i se'ls demana que escriguin un últim pòstit amb una sensació, descoberta o compromís de futur i l'afegeixin al mural col·lectiu, que deixa testimoni d'allò viscut i que podran observar abans de marxar.

Notes

Mòdul 0 Presentació i captació

1

La concepció del mandat de masculinitat hegemònica com una forma de violència del sistema sobre els homes prové de l'autora Rita Segato, i s'hi poden trobar referències a diversos articles:

- Segato, R. "La masculinidad es un título, la feminidad no." *Presenza*, 17 de setembre de 2018 (E. Lizarazo, Entrevistador).
- Segato, R. "Pedagogías de la crueldad: El mandato de la masculinidad (fragmentos)." *Revista de la Universidad de México*, novembre de 2019.

2

Rosas-Garcia, F. A. *Documento guía sobre la masculinidad para niños y hombres*. Trabajo Humanitario, 27 d'abril de 2022.

3

Rivera, Maria Milagros. "Partir de si", *Perspectivas*, núm 3. Bogotá: Universidad Nacional de Colombia, 1996.

4

Es poden trobar idees per a l'abordatge transversal de la prevenció de la violència masclista a *Laboratoris per prevenir la violència masclista amb nois*, pàgina 80.

Mòdul 1 Creant un espai segur

1

Diez, Silvia. "Sobonfu Somé: Vivimos para desarrollar un don", *CuerpoMente*, 2 de diciembre de 2021, cuerpomente.com/nos-inspiran/espiritualidad-desarrollar-don_5690

2

Puleo, Alicia. "El patriarcado: ¿una organización social superada?", *Revista Temas n°133: La violencia de género*, p. 39-42.

3

Reguant, Dolors. "Explicación abreviada del patriarcado". Barcelona, 2007.

4

Spinup. "La Interseccionalidad para alcanzar el éxito a nivel laboral (Y para que seas mejor persona)", Universidad de Zaragoza, 31 de mayo de 2019, <http://spinup.unizar.es/la-interseccionalidad-para-alcanzar-el-exito-nivel-laboral-y-para-que-seas-mejor-persona>

Mòdul 2 Com ens fem homes

1

Gabarró, Daniel. "Transformar a los hombres: un reto social." Euskadi. Recuperat el 16 de juny de 2022, de euskadi.eus/contenidos/informacion/material/es_gizonduz/adjuntos/Transformar%20a%20los%20hombres%20un%20reto%20social.Daniel%20Gabarr%C3%B3%20Berbegal.pdf

2

Kaufman, M. "Las siete P's de la violencia de los hombres." *Revista de la Asociación Internacional para Estudios sobre Hombres*, 6(2), juny de 1999. Recuperat el 9 d'octubre de 2021, de michaelkaufman.com/wp-content/uploads/2009/01/kaufman-las-siete-ps-de-la-violencia-de-los-hombres-spanish.pdf

3

Segato, Rita. "Se prueban a sí mismos que son hombres a través de la violencia". Recuperat el 16 de juny de 2022, de anred.org/2020/01/22/rita-segato-se-prueban-a-si-mismos-que-son-hombres-a-traves-de-la-violencia/

4

Azpiazu, Jokin. "Homo, Homini, Lupus. ¿Es posible pensar la masculinidad desde la masculinidad?", a *Masculinidades y feminismo*, p. 23-74. Barcelona: Virus editorial, 2017.

5

Segato, Rita. *Contra-pedagogías de la crueldad*. Buenos Aires: Promteo, 2018.

6

Vegeu el model complet, incloent altres estructures (mesosistema i cronosistema) a Bronfenbrenner, Urie. *La ecología del desarrollo humano*. Paidós: Barcelona, 1987.

Mòdul 3 L'aprenentatge de la violència masclista

- 1 Segato, Rita. "Conferencia 'Feminismos: debates pendientes'." *Youtube*. Museo Malba, 7 d'octubre de 2020. Recuperat el 13 de juny de 2022, de youtube.com/watch?v=rR2j9W47rhA
- 2 Kaufman, Michael. "Las siete P's de la violencia de los hombres." *Revista de la Asociación Internacional para Estudios sobre Hombres*, 6(2), 1999. Recuperat el 9 d'octubre de 2021, de michaelkaufman.com/wp-content/uploads/2009/01/kaufman-las-siete-ps-de-la-violencia-de-los-hombres-spanish.pdf
- 3 Generalitat de Catalunya. LLEI 17/2020, del 22 de desembre, de modificació de la Llei 5/2008, del dret de les dones a erradicar la violència masclista. CVE-DO-GC-A-20357121-2020. Recuperat el 13 de juny de 2022, de portaldogc.gencat.cat/utillsEADOP/PDF/8303/1828756.pdf
- 4 Segato, Rita. *Contra-pedagogías de la crueldad*. Buenos Aires: Promteo, 2018.
- 5 Nogués, Nicko. (9 d'octubre de 2018). "Desafiamos juntos al machismo." *Youtube*, 9 d'octubre de 2018. Recuperat el 16 de maig de 2022, de youtube.com/watch?v=jcJeBz_2OrM
- 6 Llenas, Ana. *El laberint de l'ànima*. Barcelona: Fan Books - Grup 62, 2016.
- 7 Núñez Pereira, Cristina i Varcárcel, Rafael. *Emocionario*. Llanera: Palabras aladas, 2013.

Mòdul 4 Relacions afectives i sexualitat

- 1 Ruiz Repullo, C. armen. "Pepa y Pepe. La escalera cíclica de la violencia de género en la adolescencia." *Youtube*, 26 de novembre de 2016. Recuperat el 9 de juny de 2022, de youtube.com/watch?v=IpaabDdQNO8
- 2 Ruiz Repullo, Carmen. "Los mitos del amor romántico: S.O.S. celos!!!" *Mujeres e Investigación. Aportaciones interdisciplinarias*, 2016. Recuperat el 15 de juny de 2022, de idus.us.es/bitstream/handle/11441/51824/Pages%20from%20Investigacion_Genero_16-3.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- 3 Sanjuán, Cristina; Save the Children. *(Des)información sexual: Pornografía y adolescencia*, 2020. Recuperat el 17 de juny de 2022, de savethechildren.es/sites/default/files/2020-09/Informe_Desinformacion_sexual-Pornografia_y_adolescencia.pdf
- 4 Garcia, Laura; PlayGround. "Pene: 10 hombres hablan sobre su sexualidad". *Youtube*, 6 de novembre de 2018. Recuperat el 9 de juny de 2022 de youtube.com/watch?v=3QIIQuAgOu4
- 5 El gràfic sobre els mites de l'amor romàntic està parcialment inspirat y extreu conceptes de: Ruiz Repullo, Carmen. "Los mitos del amor romántico: S.O.S. celos!!!", a *Mujeres e Investigación. Aportaciones interdisciplinarias*, 2016. Recuperat el 15 de juny de 2022, de idus.us.es/bitstream/handle/11441/51824/Pages%20from%20Investigacion_Genero_16-3.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- 6 Miller, Amarna (entrevistada per The Tripletz). "Mentiras y mitos del porno con Amarna Miller." *Youtube*, 30 de maig del 2017. Recuperat el 9 de juny de 2022, de youtube.com/watch?v=mBps6CI2l38

MÒDUL 5 Quin home vull ser

1

Gabarró, Daniel. "Ser un hombre de verdad." *Youtube*, 10 de juliol de 2015. Recuperat el 19 de juny de 2022, de [youtube.com/watch?v=ka1urxKXccs](https://www.youtube.com/watch?v=ka1urxKXccs)

2

Rivera, Ricardo. "¿Qué significa en realidad 'ser un hombre de verdad'?" *Youtube*, 5 de maig de 2020. Recuperat el 9 de juny de 2022, de [youtube.com/watch?v=SQqkiF1AxyE](https://www.youtube.com/watch?v=SQqkiF1AxyE)

3

Galofre, Pol; Playground. "Este chico sufrió el machismo en sus carnes." *Youtube*, 22 de juny de 2017. Recuperat el 7 de juny de 2022, de [youtube.com/watch?v=NR2C6jwLXSE](https://www.youtube.com/watch?v=NR2C6jwLXSE)

4

Emakunde (Intituto Vasco de la Mujer). *Congreso internacional Los hombres ante el nuevo orden social*, Vitoria-Gasteiz, 2002. Recuperat el 23 de febrer de 2024 de emakunde.euskadi.eus/contenidos/informacion/publicaciones_jornadas/es_emakunde/adjuntos/congreso2002_es.pdf

5

Boal, Augusto. *Juegos para actores y no actores*. Barcelona: Alba, 2001.

6

Villarme, Stella. "Natalidad en Hannah Arendt", *El parto es nuestro*, 19 de desembre de 2019.

7

Elias, Norbert citat per Almudena Hernando Hernando, Almudena. "Poder, individualidad e identidad de género" a Hernando, Gonzalo (ed.), *¿Desean las mujeres el poder? Cinco reflexiones en torno a un deseo conflictivo*. Madrid: Minerva, 2003, p. 90.

8

Hernando, Almudena. "Poder, individualidad e identidad de género" a Hernando, Gonzalo (ed.), *¿Desean las mujeres el poder? Cinco reflexiones en torno a un deseo conflictivo*. Madrid: Minerva, 2003.

9

Pichel, M. (11 de desembre de 2019). "Rita Segato, la feminista cuyas tesis inspiraron 'Un violador en tu camino': 'La violación no es un acto sexual, es un acto de poder, de dominación, es un acto político.'" *BBC News*. Recuperat el 9 de juny de 2022, de [bbc.com/mundo/noticias-50735010](https://www.bbc.com/mundo/noticias-50735010)

10

Segato, Rita. *Contra-pedagogías de la crueldad*. Buenos Aires: Promteo, 2018.

Carme Vidal Estruel, Rosa González Graell i Berta Capdevila
Àrea d'Ocupació Juvenil del Servei Públic d'Ocupació de Catalunya

Aquesta guia breu és un extracte del manual d'intervenció socioeducativa amb nois joves per a la prevenció de la violència masclista titulat *Laboratoris per prevenir la violència masclista*, publicat per l'Àrea d'Ocupació Juvenil del Servei d'Ocupació de Catalunya l'any 2022.

Barcelona, 2024

*Activitat finançada a càrrec dels crèdits rebuts del Ministeri d'Igualtat
(Secretaria d'Estat d'Igualtat i contra la violència de gènere)*

Pacte d'Estat
contra la violència de gènere

SOC Servei d'Ocupació de Catalunya

 Generalitat de Catalunya